

О Д Л У К У**о усвајању Локалног акционог плана за Родну равноправност града Крагујевца
за период 2025.-2027. године****Члан 1.**

Усваја се Локални акциони план за Родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027. године.

Члан 2.

Локални акциони план за Родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027. године је саставни део ове одлуке.

Члан 3.

Одлуку и Локални акциони план за Родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027..године објавити у "Службеном листу града Крагујевца".

СКУПШТИНА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА**Број: 560-236/25-I****У Крагујевцу, 25. децембар 2025. Године****ПРЕДСЕДНИК****Ивица Момчиловић, с.р.**

**Локални акциони план за родну равноправност града Крагујевца
за период од 2025 - 2027. године**

Октобар 2025. године

САДРЖАЈ

1.	<u>УВОД</u>	
1.1.	<u>ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА</u>	
2.	<u>Процес израде Локалног акционог плана</u>	
2.1.	<u>Методологија израде Локалног акционог плана</u>	
3.	<u>Стратешки и законски оквир за израду ЛАП-а за родну равноправност</u>	
3.1.	<u>Полазне основе - Међународни и домаћи нормативно-правни оквир</u>	
3.2.	<u>Институционални механизми који у Републици Србији спроводе и надгледају процес унапређења родне равноправности</u>	
3.3.	<u>Институционални оквир за унапређење родне равноправности у граду Крагујевцу</u>	
3.4.	<u>Остали механизми који доприносе унапређењу родне равноправности на територији града Крагујевца</u> 102	
4.	<u>РОДНА РАВНОПРАВНОСТ У ГРАДУ КРАГУЈЕВЦУ</u>	
4.1.	<u>Положај жена и мушкараца – родни јаз у области здравља, социјалне и дечије заштите</u>	
4.2.	<u>Родна статистика у органима и јавним службама града Крагујевца</u>	
4.3.	<u>Нове активности и пројекти</u>	
5.	<u>ОСНОВНИ СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ</u>	
5.1.	<u>Демографија</u>	
5.2.	<u>Људски ресурси и тржиште рада</u>	
6.	<u>SWOT анализа</u>	
7.	<u>Табеларни приказ општих и посебних циљева, мера и активности локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца</u>	
8.	<u>Финансијски оквир</u>	
9.	<u>Праћење, извештавање и оцена реализације локалног акционог плана</u>	
9.1.	<u>Праћење реализације</u>	
9.2.	<u>Систем евалуације</u>	
9.3.	<u>Извештавање</u>	

1. УВОД

Град Крагујевац је своју посвећеност поштовању и примени принципа родне равноправности потврдио доношењем Одлуке о прихватању Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу 2013. године. Према Повељи „Родна равноправност претпоставља да у једном друштву, заједници или организацији постоје једнаке могућности за жене, мушкарце и особе другачијих родних идентитета, да допринесу културном, политичком, економском и социјалном напретку, као и да имају једнаке могућности да уживају све користи и добробити од напретка једне заједнице“.¹² У складу са јасним опредељењем, Комисија за родну равноправност града Крагујевца иницирала је израду првог Локалног акционог плана за родну равноправност за период 2019.-2020. године. Ову иницијативу Комисија је покренула у складу са позитивним законским прописима, као и Одлуком о равноправности полова која је донета од стране Скупштине града Крагујевца 2018. године.

У законодавном систему Републике Србије равноправност жена и мушкараца је једно од основних начела, нарочито од доношења Устава Републике Србије из 2006.године. Такође у складу са законским прописима, Град Крагујевац у континуитету од 2019. доноси локалне акционе планове за родну равноправност. Скупштина града је на седници одржаној 18.03.2025. године донела Одлуку о приступању изради Локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027. године.

Овим документом се утврђује целокупна локална политика у циљу елиминисања дискриминације жена, побољшања њиховог положаја и интегрисања принципа родне равноправности у све области деловања институција система, као један од елемената модернизације и демократизације друштва, у циљу бржег, равномернијег и ефикаснијег друштвеног развоја, у складу са политиком једнаких могућности прокламованом у Уставу Републике Србије (члан 15).

Поред тога, у складу са Агендом 2030 и циљевима одрживог развоја инкорпорираних у циљевима социјалне инклузије, економског раста и развоја, очувања и заштите животне средине, а који подразумевају оснаживање жена, учешће у јавној политици и извршној власти, органима и телима на нивоу локалне самоуправе, заштиту здравља, социјалну инклузију, свест и подршку вулнерабилним категоријама град Крагујевац спроводи све активности усмерене ка циљевима Агенде.

1.1. Циљеви израде локалног акционог плана

Овај документ је намењен пре свега локалној управи града Крагујевца како би се имплементирала начела и обавезе преузете потписивањем Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу, али и национални нормативни и стратешки оквир. Унапређење институционалног оквира и капацитета, примена процедура за родну процену политика и поштовање принципа једнаких могућности у јавним политикама на нивоу града су предуслови унапређења положаја жена и мушкараца и побољшање услова живота.

Значајан део циљева и активности Локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца за период од 2025. - 2027. године је усмерен на континуирано одржавање и унапређење институционалног оквира и системских решења за увођење родне перспективе у локалне политике и активности институција, јавних предузећа и установа.

Други део је усмерен на решавање практичних потреба жена на локалном нивоу у сфери личног и професионалног развоја, безбедности и адекватног информисања.

Локалним акционим планом су предвиђена системска решења која ће омогућити континуирану процену јавних политика и потреба грађана и грађанки, а тиме и одговорати на њихове потребе и уважавати њихове интересе.

¹² Европска повеља о родној равноправности на локалном нивоу

На првој седници радне групе за израду ЛАП-а за родну равноправност Града Крагујевца за период 2025 -2027, која је одржана 23.04.2025. године, председница Радне групе, др Гордана Дамњановић, помоћница градоначелника за здравствену и социјалну заштиту, људска и мањинска права истакла је: „Родна равноправност утемељена је у Уставу Републике Србије, као и законима које доносе надлежна министарства. Унапређење родне равноправности основни је принцип развоја друштва и Град Крагујевац континуирано ради на томе“, подсетивши да је као признање за успешну политику у овој области **Град Крагујевац добио признање Лого равноправности**. „Локални акциони план за родну равноправност наш је будући задатак за 2025, 2026 и 2027. годину ради унапређења свих сфера живота, од образовања и запошљавања, до заштите и подршке вулнерабилним категоријама. Овај радни документ, казала је она, у потпуности ће бити усклађен са националном Стратегијом за родну равноправност за период 2021-2030. године, а наш тим отворен је за све заинтересоване који имају идеје за бољитак. Нови ЛАП ће имати иновативни приступ, допринети унапређењу положаја како жена, тако и мушкараца и бити од користи читавој заједници“, поручила је Дамњановић.

2. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

2.1. Методологија израде Локалног акционог плана

У процесу израде Локалног акционог плана примењена је партиципативна метода, заступљена у свим фазама.

Прикупљање података обављено је уз подршку локалних партнера: институција, организација и удружења са територије града Крагујевца.

Дефинисани су циљеви и активности, све у складу са правним оквиром за област родне равноправности, а нарочито са Националним стратешким документима за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, као и са надлежностима локалне самоуправе.

Као извори података коришћени су званични подаци Републичког завода за статистику, Националне службе за запошљавање, Школске управе, Регионалне привредне коморе, Дома здравља Крагујевац, Центра за Социјални рад, НВО и удружења грађана града Крагујевца, као и документација локалне самоуправе.

Подршку у изради Локалног акционог плана пружили су:

- Градска управа за друштвене делатности града Крагујевца
- Градска управа за развој и инвестиције града Крагујевца
- Градска управа за финансије и јавне набавке
- Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност права и превенцију трговине људима, у Градској управи за друштвене делатности
- Центар за социјални рад „Солидарност“
- Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ Крагујевац
- Центар за породични смештај и усвојење Крагујевац
- Дом ученика средњих школа Крагујевац
- Образовно-културна заједница Рома „Романипен“
- Црвени крст Крагујевац
- Завод за здравствену заштиту радника
- Канцеларија за младе
- Национална служба за запошљавање
- Дом здравља Крагујевац
- Полицијска управа Крагујевац
- НВО и Удружења грађана града Крагујевца
- Медији

Решењем број 112-431/25-V од 31. марта 2025. године формирана је Радна група за израду Локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца за период 2025 - 2027. године.

Радна група за израду Локалног акционог плана за родну равноправност је била у следећем саставу:

1. Др Гордана Дамњановић, помоћница Градоначелника за здравствену и социјалну заштиту, људска и мањинска права, председница Радне групе;
2. Биљана Илић Стошић, начелница Шумадијског управног округа, чланица;
3. Јелена Павић, чланица Градског већа за здравствену и социјалну заштиту, чланица;
4. Радомир Ерић, члан Градског већа за привреду, члан;

5. Радојко Дамјановић, начелник Школске управе, члан;
6. Нада Миловановић, директорка "Застава завод за здравствену заштиту радника Крагујевац", чланица;
7. Славица Новаковић, директорка Центра за развој услуга социјалне заштите Кнегиња Љубица“ Крагујевац, чланица;
8. Ивана Обрадовић Станић, начелница Одељења за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима – Градска управа за друштвене делатности, чланица;
9. Вера Симић, чланица Управног одбора удружења "Оаза сигурности", чланица;
10. Ана Милетић Вучковић, директор Центра за породични смештај и усвојење Крагујевац, чланица
11. Ана Радаковић, помоћница директора Центра за социјални рад "Солидарност" у Крагујевцу, чланица
12. Владимир Јакшић, директор Медицинске школе са домом за ученике "Сестре Нинковић" Крагујевац, члан;
13. Мила Тодоровић, просветна саветница у Школској управи, чланица;
14. Светлана Лазовић, удружење "Интергративни глобал центар", чланица;
15. Саша Соковић, Начелник одељења за локални економски развој и привреду - Градска управа за развој и инвестиције, члан;
16. Биљана Станојевић, председница удружења "Асоцијација пословних жена Визија", чланица;
17. Марија Ђоковић, координаторка Канцеларије за младе, Градска управа за друштвене делатности, чланица;
18. Јелена Миливојевић, локални омбудсман града Крагујевца, чланица;
19. Љиљана Ђорђевић, представница Националне службе за запошљавање – филијала Крагујевац, чланица;
20. Снежана Милосављевић, председница Удружења Путоказ, чланица;
21. Др Мирјана Илић – представница Дома здравља Крагујевац, чланица;
22. Марина Илић, судија Апелационог суда, чланица;
23. Весна Перовић, Више јавно тужилаштво у Крагујевцу, чланица;
24. Миланка Стевовић, адвокат, чланица;
25. Проф. Др Снежана Радовановић, начелница Центра за анализу, планирање и организацију здравствене заштите Института за јавно здравље Крагујевац, чланица;
26. Проф. Др Ивана Симић Вукомановић, начелница Центра за промоцију здравља Института за јавно здравље Крагујевац, чланица;
27. Светлана Несторовић, Градска управа за финансије и јавне набавке, чланица;
28. Љиљана Шобић, начелница Одељења за управљање пројектима – Градска управа за развој и инвестиције, чланица;
29. Љиљана Диздаревић, Дом здравља Крагујевац, чланица;
30. Агата Живојиновић – Црвени крст Крагујевац - чланица;

Подршка у процесу израде Локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027. године, пружена је од стране Регионалне агенције за економски развој Шумадије и Поморавља.

3. СТРАТЕШКИ И ЗАКОНСКИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ ЛАП-А ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ

3.1. Полазне основе - Међународни и домаћи нормативно-правни оквир

Равноправно учешће жена у јавном животу једно је од кључних питања заступљених у многобројним међународним документима али и у националном законодавству. Република Србија ратификовала је бројне међународне документе који покривају област родне равноправности и укључивања родне компоненте у све сфере друштвеног и јавног живота. Међународни документи садрже препоруке и механизме за постизање родне равноправности који у неким случајевима подразумевају промену односно допуну постојеће законске регулативе са циљем унапређења положаја жена и осетљивих категорија становништва.

Република Србија је од 2000. године, започела процес усаглашавања родних политика и трендова са препорукама Уједињених Нација. Један од најпрогресивнијих докумената за унапређење родне равноправности и оснаживање жена на глобалном нивоу је Пекиншка декларација са Платформом за акцију усвојена на Четвртој светској конференцији о женама у Пекингу 1995. године. Она дефинише 12 критичних области у којима је изражена родна неравноправност жена и дефинише механизме за постизање родне равноправности на различитим нивоима.

На међународном плану, поред Пекиншке декларације значајни документи су и:

- Општа декларација о правима човека
- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода
- Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена
- Конвенција о политичким правима жена (CEDAW)
- Резолуција Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност
- Регулative Европске Уније и Савета Европе која се односи на учешће жена у одлучивању
- Европска социјална повеља
- Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици
- Повеља Европске уније о основним правима.

На националном нивоу родна равноправност гарантована је:

- Уставом Републике Србије,
- Законом о родној равноправности,
- Законом о забрани дискриминације, тј. Законом о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације,
- Законом о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом,
- Законом о избору народних посланика,
- Законом о локалним изборима, као и
- Националном стратегијом за родну равноправност 2021.-2030. са Акционим планом за период 2022.-2023.

Као што је већ речено, *Устав Републике Србије* гарантује једнакост мушкараца и жена и државну политику једнаких могућности (чл. 15 Устава); забрањује непосредну и посредну дискриминацију на било којој основи, укључујући и дискриминацију на основу пола (члан 21. став 3); гарантује право на једнаку законску (члан 21. став 2) и судску заштиту (члан 36), правну заштиту свих основних људских права свим грађанима и грађанкама без дискриминације, укључујући и обраћање међународним институцијама у циљу заштите зајемчених права (члан 22. став 2). Устав Републике Србије предвиђа да Република Србија може увести посебне мере "ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима" (члан 21. став 4).

Ова уставна одредба отвара простор за развијање политике родне равноправности и унапређење законодавства, као и за увођење и примену мера са циљем елиминације дискриминације жена.

Закон о родној равноправности ("Службени гласник РС", број 52 од 24. маја 2021.) уређује појам, значење и мере политике за остваривање и унапређивање родне равноправности, врсте планских аката у области родне равноправности и начин извештавања о њиховој реализацији, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности.

Закон о забрани дискриминације, тј. Закон о изменама и допунама Закона о забрани дискриминације ("Сл. Гласник РС", бр. 52/2021) као системски кровни закон, на јединствен начин интегрише и повезује разнорodne и често појединачне изоловане правне нормe садржане у

другим, секторским законима. Поред овог битног корака, захваљујући Закону о забрани дискриминације, борба против дискриминације, добила је, након оснивања и почетка рада институције Заштитника грађана (омбудсмана) 2007. године, још један независни орган као вид институционалног облика спречавања дискриминације - Повереника за заштиту равноправности.

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом ("Сл. Гласник РС", бр. 33/2006 и 13/2016) као први антидискриминациони закон у Републици Србији, уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебне случајеве дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

Национална стратегија за родну равноправност за период 2021.-2030. године ("Службени гласник РС", број 103/2021) и **Акциони план за њено спровођење за период 2022.-2023. године**, донети су са циљем унапређивања родне равноправности у Републици Србији. Стратегија се заснива на међународном праву као и националном прописима који се односе на субјекте и области обухваћене Стратегијом у чијем средишту је превазилажење родног јаза и остваривање родне равноправности као предуслов и подстицај развоја друштва.

Родна равноправност се тиче свих жена и мушкараца, тиме и друштва у целини. Постизање *de iure* и *de facto* родне равноправности кључно је питање развоја друштва и унапређења друштвених односа.

Поред ослањања на Националну стратегију за родну равноправност, као основе за стратешко планирање на локалном нивоу, веома је важно истаћи значај **Стратегије превенције и заштите од дискриминације 2022.-2030.** Стратегија се бави питањима спречавања и забране свих облика, врста и посебних случајева дискриминације. Стратегијом су обухваћена сва лица и групе лица с обзиром на њихово лично својство, а посебно националне мањине и осетљиве друштвене групе које су најчешће изложене дискриминацији.

Од значаја је напоменути **Стратегију јавног здравља Републике Србије** за период 2018.-2026. године ("Службени гласник РС" број 61/2018) која посебан акценат ставља на унапређење положаја осетљивих друштвених група. Као један од важних приоритета истиче континуирану промоцију ненасилног и недискриминаторног понашања, родне равноправности и јавне осуде насиље.

На локалном нивоу родна равноправност обухватају следећа планска документа:

- План развоја града Крагујевца за период 2021.-2031. године
- Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца 2021.-2025. године

У оквиру документа **План развоја града Крагујевца за период 2021.-2031. године**, у оквиру Приоритета 3: Развој ванпривредних и друштвених делатности, предвиђена је Мера Заштите људских и мањинских права и промоција родне равноправности. Мера укључује континуирану реализацију Локалног акционог плана за инклузију Рома и Ромкиња, Локалног акционог плана за миграторна кретања и Локалног акционог плана за родну равноправност, као и израду нових ЛАП-ова по њиховом истеку и њихову реализацију финансирањем из буџета Града.

У оквиру **Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца 2021.-2025. године** и Посебног циља: Заштита људских и мањинских права, обезбеђење сигурности грађана и грађански и промоција родне равноправности, планирана је Мера Промоција и примена родне равноправности. Ова мера укључује реализацију активности у области родне равноправности кроз спровођење Локалног акционог плана за родну равноправност финансирањем из буџета Града и путем пројеката које ће финансирати донатори и ресорна министарства.

Обавезујући међународни документи:

Град Крагујевац је потписник међународних докумената који су обавезујући у доношењу локалних политика и мера на пољу здравља, заштите и безбедности грађана и рањивих група, а које се директно инкорпорирају у локални акциони план за родну равноправност.

Париска декларација за превенцију ХИВ/АИДС - у Крагујевцу је у јуну 2020. године потписана Париска декларација, чиме се град придружио списку од око 300 градова света који се обавезују да учествују у заустављању епидемије ХИВ-а и АИДС-а. Град Крагујевац је у сарадњи са Канцеларијом за младе, Организацијом ЈАЗАС, НВО Стабло и кључним актером Институтом за јавно здравље успоставио систем за информисање, комуникацију, прихватање, превенцију стигматизације и дискриминације.

Конвенција Савета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања - сврха ове конвенције је следеће: 1) Спречавање и борба против сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце; 2) Заштита права деце-жртава сексуалног

искоришћавања и сексуалног злостављања; 3) Унапређење националне и међународне сарадње у борби против сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања деце.

Град Крагујевац је потписник ове Конвенције и тиме се обавезује да у своје локалне политике и мере укључује основна начела и мере донете Конвенцијом.

3.2. Институционални механизми који у Републици Србији спроводе и надгледају процес унапређења родне равноправности

Република Србија је формирала механизме родне равноправности на свим нивоима власти: законодавне, извршне, као и независне надзорне механизме и то:

- Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова као стално радно тело Народне скупштине (од 2003. године),
- Савет за равноправност полова Владе Републике Србије (основан је 2004. године);
- Управа за родну равноправност (Управа је основана 2007. године као Сектор за родну равноправност у оквиру Министарства рада и социјалне политике, да би, 2008. године прерасла у Управу), коју је заменио Одсек за унапређење родне равноправности у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (2014. године),
- Координационо тело за родну равноправност (основано 2014. године) са задатком разматрања свих питања и координисања рада органа државне управе у вези са родном равноправношћу,
- Заштитник грађана (Закон је донет 2005. године, заменица за родну равноправност, права детета и права особа са инвалидитетом је именована 2008. године);
- Повереник за заштиту равноправности (основан је доношењем Закона о забрани дискриминације 2010. године, повереница је именована 2010. године).

3.3. Институционални оквир за унапређење родне равноправности у граду Крагујевцу

3.3.1. Комисија за родну равноправност

Комисија за питања родне равноправности и једнаких могућности у граду Крагујевцу образована је новембра 2002. године као повремено радно тело Извршног одбора града Крагујевца. У свом саставу је имала пет чланова који су били представници локалне самоуправе. У Комисију за родну равноправност као радно тело Градског већа прераста 2009. године, када је у свом саставу имала 9 чланова, представника локалне самоуправе, цивилног сектора и институција чији је основач Град.

На основу члана 63. Закона о родној равноправности (усвојеног маја 2021. године од стране Владе Републике Србије) Скупштина града Крагујевца у септембру исте године доноси Решење о образовању Комисије за родну равноправност као стално радно тело. Комисија за родну равноправност обавља послове и задатке у складу и на начин утврђен одредбама Пословника Скупштине града Крагујевца и Одлуке о сталним радним телима Скупштине града Крагујевца. Чланови су представници одборничких група и укупно их има 7.

Задатак Комисије је да:

- утиче на промену родних образаца и унапређење културе родне равноправности,
- повећава равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности,
- системски уводи родну перспективу у доношењу, спровођењу и праћењу јавне политике,
- води активну политику једнаких могућности, прати остваривање начела равноправности засноване на полу у свим областима јавног живота и примену међународних стандарда,
- учествује у изради и усвајању стратешких докумената, нарочито у изради и усвајању Стратегије одрживог развоја града и као саветодавно тело приликом израде Одлуке о буџету града,
- подноси органима града Крагујевца на разматрање одлуке, планове и друга акта усмерена на постизање равноправности жена и мушкараца и слично.

Важнија акта донета/потписана на иницијативу Комисије за родну равноправност: Скупштина града Крагујевца је 8. децембра 2013. године усвојила Европску повељу о равноправности полова на локалном нивоу:

- Скупштина града је дана 29. јуна 2018. године донела Одлуку о равноправности полова на територији града Крагујевца;
- Град Крагујевац је усвојио Пакт за заустављање сексуалног насиља над децом - сачињен од стране Конгреса локалних и регионалних власти Савета Европе 2017. године. Потписивањем овог акта је град Крагујевац је прихватио обавезу да се ангажује у акцији

"Једно од петоро" у циљу подизања свести и стварања структура неопходних за решавање сексуалног насиља и злостављања над децом.

3.3.2. Савет за родну равноправност

На основу члана 63. Закона о родној равноправности из 2021. године, град Крагујевац је донео Решење о образовању Савета за родну равноправност у октобру 2021. године. Задаци Савета су, поред осталог, да утиче на промену родних образаца и унапређење културе родне равноправности, повећава равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности, прати остваривање начела равноправности засноване на полу у свим областима јавног живота и међународних стандарда, учествује у изради и усвајању стратешких докумената, нарочито у изради и усвајању Плана развоја Града. Савет, којим председава чланица Градског већа за здравствену и социјалну заштиту, чини 16 представника и представница установа, институција и организација из Крагујевца.

3.3.3. Канцеларија локалног Омбудсмана

Канцеларија данашњег локалног Омбудсмана у Крагујевцу је основана још децембра 2004. године, као прва канцеларија у Централној Србији. Убрзо је постала чланица престижног Европског омбудсман института (ЕОИ).

Град Крагујевац, као орган јавне власти, у складу са законом који уређује родну равноправност примењује обавезе прописане усвојеним правилницима:

- **Правилник о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности** – По овом правилнику, органи јавне власти и послодавци који запошљавају и радно ангажују 50 и више лица, као тела за родну равноправност у складу са законом који уређује родну равноправност, дужни су да евидентирају податке о остваривању родне равноправности који морају бити исказани збирно, по полу и старосној доби.
- **Правилник о изради и спровођењу плана о управљању ризицима од повреде принципа родне равноправности.** У складу са правилником, Град Крагујевац приступа изради Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности, који представља гаранцију родне перспективе, уродњавања и уравнотежене заступљености полова у поступањима доносиоца.

На нивоу града Крагујевца потписани су важни протоколи који сведоче јакој међусекторској сарадњи важних актера на пољу родне равноправности.

- Протокол о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици на подручју града Крагујевца.

Овај протокол је закључен 14.10.2008. године на иницијативу НВО ОАЗА Сигурности. Анекс на основу кога су приступили Адвокатска комора Крагујевац и Национална служба за запошљавање је закључен у мају 2010. године и укупно је било 10 потписника. 2014. године је у форми споразума усклађен са Општим колективним уговором на крају пројекта чији је носилац била НВО Оаза сигурности, а који се звао „Унапређење заштите жртава насиља у породици кроз успостављање система за мониторинг и евалуацију међусекторске сарадње“.

Тада су потписници били: Град Крагујевац, Основно јавно тужилаштво, Полицијска управа Крагујевац, Дом здравља Крагујевац, Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац, Клинички центар Крагујевац, Школска управа Крагујевац у име предшколских установа, основних и средњих школа Регионални центар за породични смештај и усвојење, Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“, Геронтолошки центар Крагујевац, Основна Адвокатска комора Крагујевац, Филијала Националне службе за запошљавање Крагујевац, НВО „Оаза сигурности“, НВО „Алтернативни круг“ и Центар за социјални рад „Солидарност“ у Крагујевцу. Касније је приступио Црвени крст Крагујевац.

- Протокол за унапређење сарадње и развој интегративне социјалне заштите намењен женама жртвама породичног и партнерског насиља и превенцији дејих бракова у локалној заједници

Дана 22.03.2022. године у Крагујевцу је са националном Ромском женском мрежом потписан Протокол се установљава као механизам за успостављање и развој координираног и усаглашеног мултисекторског приступа у:

- Откривању, односно идентификацији потреба грађана/ки за одређеним социјалним услугама,
- Планирању и реализацији најадекватнијих социјалних услуга грађанима уз максимално, ефикасно, ефективно и економично коришћење постојећих ресурса у локалној заједници.

Потписници протокола су:

- Град Крагујевац
- Ромска женска мрежа Републике Србије
- Центар за социјални рад „Солидарност“
- Полицијска управа
- Дом здравља
- Основна школа „Трећи крагујевачки батаљон“
- Удружење грађана „Оаза сигурности“
- Удружење грађана „Романипен“
- Удружење грађана „Рома центар“
- Удружење грађана „Интегративни глобал центар“

Градско веће на седници од септембра 2022. године, је донело Закључак о давању сагласности на **Антидискриминациони кодекс – кодекс Равноправности**. Разлог за доношење кодекса равноправности је потреба да се изврши усаглашавање у оквиру реализације пројекта „Социјална инклузија Рома и других осетљивих група у Србији 2019.-2022“. Град Крагујевац је први усвојио Кодекс Равноправности 14. октобра 2022. године. На основу резултата постигнутих у области унапређења равноправности а у оквиру избора за „Општину/Град једнаких могућности“ град Крагујевац је 16. новембра 2022. године, понео **Лого равноправности**. Ова плакета на конференцији „Поглед у будућност-унапређење безбедности жена и девојчица у руралним срединама“ коју је на Међународни дан толеранције, у Београду организовао Повереник за заштиту равноправности Републике Србије, уручена је чланици Градског већа за здравствену и социјалну заштиту.

Град Крагујевац обезбеђује програме свеобухватне правне заштите и психо-социјалне подршке девојкама и женама са искуством родно-заснованог насиља и то **Програм за сензибилизацију пружалаца услуга на родни аспект насиља у породици и насиља над децом**.

Град Крагујевац има потписан **Протокол о интерсекторској сарадњи и процесу збрињавања жртава породичног насиља** од 2008. године. Регионално прихватилиште за жртве породичног насиља и децу, Саветовалиште за брак и породицу са саветодавним програмом за брак, као и психолошку и саветодавну процедуру за извршиоце лакших кривичних дела.

3.4. Остали механизми који доприносе унапређењу родне равноправности на територији града Крагујевца

Служба правне помоћи функционише у оквиру Градске управе за друштвене делатности и организована је кроз рад централне канцеларије и осам градских канцеларија, а бесплатна је за осетљиве категорије становништва: кориснике Центра за социјални рад, незапослена лица, студенте, примаоце минималних пензија, жртве насиља у породици.

Савет за запошљавање у граду Крагујевцу постоји од 2005. године. У сарадњи са Саветом, градско веће града Крагујевца на годишњем нивоу доноси Програм запошљавања, којим дефинише мере активне политике запошљавања и у складу са тим опредељује средства у буџету града за подстицање запошљавања.

Женска парламентарна мрежа на нивоу града Крагујевца основана је 2016. године.

Привредни савет Града Крагујевца формиран је 1. јула 2024. године. Савет има 15 чланова и чине га представници привреде, Универзитета, Регионалне привредне коморе, Националне службе за запошљавање, Регионалне агенције за економски развој Шумадије и Поморавља и локалне самоуправе.

Савет за унапређење положаја особа са инвалидитетом образован је 2011. године.

Образован је **Савет за унапређење положаја Рома** и усвојен Локални акциони план за социјалну инклузију Рома и Ромкиња у граду Крагујевцу за период 2022.-2025. године.

Локална канцеларија за младе у граду Крагујевцу је посебна организациона јединица Градске управе за друштвене делатности града Крагујевца. Задужена је за креирање и спровођење омладинске политике на нивоу града Крагујевца. Канцеларија за младе је сервис који пружа подршку иницијативама младих, покреће и спроводи активности које за циљ имају побољшање положаја младих у друштву, доприноси њиховом активнијем учешћу у процесу доношења одлука и учешћу у друштвеном животу града као и сарадњу са свим секторима и институцијама града Крагујевца које у надлежности рада имају младе. На иницијативу Канцеларије град Крагујевац је октобра 2015. године усвојио Локални акциони план за младе за период 2015.-2019. године. У току је израда новог Локалног акционог плана за младе за период 2025.-2032. године у складу са Националном Стратегијом за младе.

Почев од 2013. године у граду Крагујевцу су конституисани механизми за заштиту права пацијената и то: **Савет за здравље** као радно тело Градског већа и **Саветник за заштиту права пацијената**.

Конкурсом Министарства за људска и мањинска права и друштвени дијалог који је расписао Савет Европе у **радну групу ГРЕТА**, која се односи за активности Тима за борбу против трговине људима, изабрана је Ивана Обрадовић Станић, Начелница одељења за људска и мањинска права родну равноправност и превенције трговине људима, где је укључено Министарство унутрашњих послова.

У оквиру 16 дана активизма (од 25. новембра до 10. децембра) организована је кампања – где је у Крагујевцу је организован разговор са представницама локалних власти и институција, као и организација цивилног друштва, о изазовима заштите жртава родно заснованог насиља и функционисању Сигурне женске куће у овом граду, у којем је учествовао и министар за људска и мањинска права и друштвени дијалог Томислав Жигманов.

6. децембра 2024. године потписан је **Протокол о сарадњи у области заштите људских права, промоције равноправности и превенције трговине људима**. Протокол је потписало Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Град Крагујевац, Град Пирот, Град Нови Пазар и Општина Кнић.

1. јула 2025. године **Протокол о сарадњи у области заштите људских права, промоције равноправности и изградњи инклузивног друштва** потписало је Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Град Врање и Град Крагујевац.

За конкурсе за пројекте у области људских и мањинских права издвојено 3.000.000,00 динара за невладине организације. Градска управа за друштвене делатности, Одељење за људска и мањинска права родну равноправност и превенцију трговине људима буџетом за 2025. годину обезбедило је следећа средства:

- За област људских и мањинских права издвојено је 1.200.000,00 динара
- За област родне равноправности 700.000,00 динара
- За област превенције трговине људима 400.000,00 динара

3.4.1. Цивилни сектор и организације за подршку пословању

Цивилни сектор је веома важан партнер града Крагујевца у спровођењу локалних политика, мера и активности на пољу родне равноправности, као и других мера социјалне и здравствене заштите, инклузије, економског оснаживања, безбедности и др. Наведена су удружења која су најактивнија у домену активности овог акционог плана, али су и друга удружења значајни партнери града у сродним темама и областима.

Удружење „Оаза сигурности“ је дугогодишњи и незаобилазни партнер локалне самоуправе када је у питању тематика насиља над женама. Удружење организује рад Саветовалишта за жртве насиља у породици од 2008. године. У оквиру Саветовалишта се пружа психосоцијална подршка жртвама насиља у породици, кроз организовање психолошких радионица, пружање правних савета и заступање у поступцима заштите од насиља, као и пружање подршке после изласка из Сигурне куће. Први кораци за успостављање услуга жртвама насиља у породици на територији Града Крагујевца учињени су кроз пројекат „Сигурна кућа - уточиште за жртве насиља у породици“ који је реализован пројектно неколико година, све док право на заштиту и подршку жртвама насиља у породици кроз одлуку локалне самоуправе није признато као једно од права из области социјалне заштите 2010. године.

Удружење жена Визија има добру сарадњу са Скупштином града Крагујевца, која се остварује путем реализације пројеката и финансирања активности као што је радионица за прављења сапуна. Са Удружењем пословних жена Србије, Визија је више година за редом радила пројекат "Дан девојчица" везан за укључивање жена у занимања која су њима атипична. Са Регионалном агенцијом за економски развој Шумадије и Поморавља удружење Визија је радила Базаре старих заната у Европској недељи предузетништва. Кроз пројекат „Од идеје до реализације“ Визија је опремила простор удружења за радионице преко Амбасада Аустралије. Канцеларија за родну равноправност и UN Women су финансирали супројекат „Од рањиве жене, до јаке предузетнице“, у сарадњи са Скупштином града Крагујевца, где је Визија била партнер. Реализује се пројекат "Постанимо јаче, знањем до успеха" у сарадњи са Привредном комором Србије и ГИЗ-ом као донатором.

Удружење „Путоказ Крагујевац“ је невладино и непрофитно удружење, основано 2019. године са циљем унапређења квалитета живота грађана и маргинализованих група кроз едукације и стицање

додатних знања и пословних вештина ради лакшег запошљавања и проналажења додатних извора финансирања. Акценат рада стављен је на незапослене жене, старије од 45 година. У оквиру пројекта „Јавним заговарањем до економског оснаживања жена 45+“ уз подршку Швајцарске агенције за развој и сарадњу, жене 45+ су препознате као теже запошљива категорија у Националној стратегији за родну равноправност, на предлог Мреже 45+ у оквиру које је и Удружење Путоказ Крагујевац. Достављени коментари Мреже 45+ су имплементирани у Акциони план за спровођење Стратегије. Удружење "Путоказ Крагујевац" и "Мрежа 45+" поднели су Иницијативу за измене и допуне ЛАП-а за запошљавање за град Крагујевац којим би жене старије од 45 година биле препознате као теже запошљива категорија и обухваћене мерама активне политике запошљавања. Град Крагујевац је пружио пуну подршку у оквиру реализације овог пројекта и дао значајан допринос у успостављању интерсекторске сарадње, али и обезбедио простор за организацију састанака и обука за жене 45+.

У оквиру пројекта „Поново важна и снажна“, који је истакнут као један од најважнијих пројеката града на пољу родне равноправности, Удружење Путоказ Крагујевац и Град Крагујевац потписали су Протокол о сарадњи који представља основ за стварање партнерског односа ради успостављања сарадње у циљу развоја локалне заједнице, родне равноправности и економског оснаживања жена.

Ромске организације у Крагујевцу остварују сарадњу са Градом на пољу унапређења положаја Рома са свих аспеката, као и на пољу родне равноправности. Све су укључене у процес израде и спровођења Локалног акционог плана за социјалну инклузију Рома и Ромкиња у Граду Крагујевцу, а у оквиру њега и спровођење активности за унапређење родне равноправности. Неке од њих су нарочито активне на овом пољу и потписнице су Протокола за унапређење сарадње и развој интегративне социјалне заштите намењен женама жртвама породичног и партнерског насиља и превенцији дејих бракова у локалној заједници: Образовно-културна заједница Рома „**Романипен**“, Удружење грађана „**Рома центар**“ и Удружење грађана „**Интегративни глобал центар**“. Удружење грађана „**21. век**“ је иницијатор оснивања Локалне мрежа за превенцију дискриминације и подршку ЛГБТ особама Крагујевац. Активан члан мреже је и удружење „**Ромски информативни центар**“.

Неформална група за самоподршку „Надини сусрети“ окупља жене које су биле жртве породичног насиља и биле кориснице Сигурне куће, а које се нису вратиле у насилне обрасце понашања. Уз међусобну подршку и стручну подршку од стране Центра за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица“ Крагујевац чланице раде на даљем оснаживању и интеграцији и доприносе активностима на развоју свести о родној равноправности.

Град на годишњем нивоу доноси **Програм унапређења социјалне заштите** којим утврђује мере и активности за унапређење положаја социјално угрожених категорија грађана, унапређење постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите и друге активности у складу са усвојеним стратешким и нормативним оквиром. Планиране активности град спроводи у сарадњи са Центром за социјални рад "Солидарност" Крагујевац и Центром за развој услуга социјалне заштите "Кнегиња Љубица", као и цивилним сектором.

Град Крагујевац је један од првих градова у Србији у коме је закључен **Протокол о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици на подручју града Крагујевца**, чији су потписници: Град Крагујевац, Полицијска управа Крагујевац, Дом здравља Крагујевац, Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац, Клинички центар Крагујевац, Школска управа Крагујевац у име предшколских установа основних и средњих школа, Хуманитарна невладин организација „Оаза сигурности“ и Центар за социјални рад „Солидарност“ у Крагујевцу.

Образована је **Локална мрежа за превенцију дискриминације и подршку ЛГБТ особама Крагујевца**, на иницијативу Удружења грађана „21. Век“. Циљ мреже је сензибилизација јавности за проблеме ЛГБТ популације и организован одговор институција – чланова мреже: Град Крагујевац, Центар за социјални рад, Заштитник грађана града Крагујевца, Више јавно тужилаштво у Крагујевцу, Национална служба за запошљавање Филијала Крагујевац, Основно јавно тужилаштво у Крагујевцу, Полицијска управа Крагујевац, Дом здравља Крагујевац, Удружење грађана „21.Век“, Удружење грађана „Алтернативни круг“, Удружење грађана „Ромски информативни центар“, Канцеларија за младе Крагујевац, Школска управа Крагујевац, Прва техничка школа Крагујевац, Црвени крст Крагујевац, Клинички центар Крагујевац.

Веома важан партнер града који значајно подржава политику запошљавања на територији града са акцентом на родној равноправности је **Бизнис иновациони центар (БИЦ)** у Крагујевцу. БИЦ у партнерству са градом и другим важним институцијама и организацијама, реализује пројекте у којима се млади, девојчице и жене припремају или усавршавају за пословање или запошљавање.

Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља (РЕДАСП) у оквиру своје мисије где је у фокусу економски развој и конкурентност региона, акценат ставља на унапређење људских ресурса. Осим спровођења националних програма подршке предузетништву и подршке женама

у развоју пословања, РЕДАСП циљано реализује пројекте чије кориснице су потенцијалне предузетнице, којима су потребна основна знања и вештине, или активне предузетнице којима је потребна додатна техничка и стручна подршка. РЕДАСП осим подршке граду пружа подршку и удружењима и предузећима у реализацији пројеката за друштвену интеграцију и економско оснаживање жена и рањивих група.

4. РОДНА РАВНОПРАВНОСТ У ГРАДУ КРАГУЈЕВЦУ

4.1. Положај жена на тржишту рада

Подаци Националне службе за запошљавање у Крагујевцу за септембар 2025. године, показују да, иако је укупан број незапослених опао у односу на претходне године, жене и даље чине већину незапослених. Укупно је евидентирано **8.787 незапослених**, од чега су **5.324 жене**, што представља **60,6%** укупне незапослености. У поређењу са 2022. годином, када је проценат жена износио **58,9%**, видљив је благ пораст учешћа жена међу незапосленима.

Највећи број незапослених жена налази се у категорији **IV степена стручне спреме**, где је евидентирано **1.852 жена**, што чини **64,8%** незапослених у тој образовној категорији. Дугорочно незапослених (на евиденцији дуже од 10 година) је **2.283**, од чега су **1.562 жене**, што представља **68,4%** ове категорије. Иако је укупан број дугорочно незапослених благо смањен у односу на 2021. годину (са **2.930** на **2.283**), висок проценат жена остаје готово непромењен.

У категорији **новопријављених лица**, жене чине **46,9%**, што показује да се и даље значајан број жена укључује у евиденцију незапослених.

Ови подаци упућују на закључак да, упркос смањењу укупне незапослености, жене остају у неповољнијем положају на тржишту рада у Крагујевцу у односу на мушкарце, те је неопходно усмерити посебне мере ка њиховом економском оснаживању, подршци запошљавања и смањењу родне неједнакости.

4.2. Положај жена и мушкараца – родни јаз у области здравља, социјалне и дечије заштите

У овом поглављу дат је пресек стања положаја жена и мушкараца на основу Родне анализе у области здравствене и социјалне заштите Град Крагујевац, од октобра 2022. године.

Жене су због родитељства изложеније дискриминацији на тржишту рада и због тога су посебно значајне мере за равнотежу професионалног живота и родитељства, као и мере укључивања очева у родитељство у већој мери.

Жене обављају већину послова у домаћинству – припрему хране, одржавање хигијене, брига о малој деци, брига о болесним и несамосталним члановима домаћинства и породице и чине преко 80% особа које не траже посао због бриге о члановима породице, на пример деце са инвалидитетом или сметњама у развоју. Такође, у просеку раде 2 сата више, сваког дана, на неплаћеним пословима у домаћинству у односу на мушкарце.

Жене су у значајно већем ризику од насиља у породици, односно родно заснованог насиља, коме је била изложена свака трећа жена старија од 15 година, а око 20 жена годишње у Србији бива убијено од стране садашњих или бивших партнера¹³. Због тога је ефикасније поступање институција, пре свега не локалном нивоу и пре свега Центара за социјални рад и полиције кључно за унапређење заштите жена и њихове деце.

Жене чине и већину запослених у сектору социјалне заштите, где су примања веома ниска и често се за пружатељке услуга, на пример геронтодомаћице, не прелазе износе минималне зараде у Републици Србији.

Комитет УН за елиминисање свих облика дискриминације жена упутио је Републици Србији низ препорука које се односе на приступачност и доступност здравствене заштите осетљивим групама жена, као што су жене са инвалидитетом или Ромкиње, али и жене без здравственог осигурања (којих је више него мушкараца, посебно када се ради о осигурању преко регистрованог пољопривредног газдинства).

Град Крагујевац је према званичној статистици етнички хомогена средина. Роми чине највећу националну мањину у Крагујевцу, на чијој територији према резултатима последњег пописа становништва из 2022. године живи 1.444 припадника ромске етничке заједнице (711 / 49,23% Ром и 733

¹³ Родна анализа у области здравствене и социјалне заштите Град Крагујевац, октобар 2022. године

/ 50,77% Ромкиња). Међутим, процењује се да је стварни број припадника ромске заједнице у Крагујевцу далеко већи до 5 пута.

Због вишеструке дискриминације у посебно неповољном положају су Ромкиње, где је стопа малолетничких порођаја у ромској популацији десетоструко већа у односу на девојке у општој популацији, а испадање ромских девојчица из система образовања значајно веће од испадања ромских дечака. Посебне препоруке Комитета за примену Конвенције о елиминацији свих облика дискриминације према женама за Србију се односе управо на унапређење положаја ромских жена и девојчица.

У неповољнијем положају због вишеструке дискриминације су и жене са инвалидитетом.

У неповољнијем положају су старије жене, које су у изузете из скрининга и превентивних прегледа за рак дојке или грлића материце. "Повереник за заштиту равноправности упозорава да су старије жене у неравноправном положају због недоступности здравствене заштите, посебно у руралним подручјима јер су здравствене станице и амбуланте затворене, ретко се формирају службе кућне неге, а нису довољно развијене интегрисане услуге на локалном нивоу које укључују помоћ геронтодомаћица, палијативну негу и збрињавање оболелих у терминалним фазама болести".

Жене су веома заступљене међу запосленим у здравству и чине 71%, али платни јаз у овом сектору износи 15%, што значи да у просеку жене запослене у здравству имају 15% мања примања. Разлог томе је што их је више на мање плаћеним позицијама.

Град Крагујевац тренутно не спроводи, не финансира односно не приказује у буџету (у програмским информацијама) активности које су усмерене ка унапређењу здравља Ромкиња, затим унапређењу и заштити репродуктивног здравља. Истовремено, Град Крагујевац је један од ретких градова у Србији у ком постоји гинеколошки сто за жене са инвалидитетом и у ком постоје тумачи за знаковни језик, што је веома добра пракса.

4.3. Родна статистика у органима и јавним службама града Крагујевца

Правни поредак је уклонио препреке, да жене могу да бирају и буду биране, без дискриминације, да равномерно учествују у расподели функција власти, на местима одлучивања путем именовања, постављања и делегирања. Ипак, политичка пракса показује другачије, па су жене и данас, мање заступљен пол на местима одлучивања.

Током 2021. године, а на захтев Повереника за заштиту равноправности Владе Републике Србије, урађена је анализа о остваривању родне равноправности у јединицама локалних самоуправа, па самим тим и за град Крагујевац.

Главни налази анализе су следећи:

- Жене су мање заступљен пол на руководећим местима у органима власти јединице локалне самоуправе и у погледу састава руководства унутрашњих организационих јединица града.
- Најнеповољнија ситуација у погледу заступљености мање заступљеног пола на руководећим местима је у месним заједницама.
- С друге стране, на местима начелника/ца Градских управа 30% су мушкарци, а 70% жене.
- На челу Шумадијског управног округа се налази жена и иста је активна чланица Савета за родну равноправност града Крагујевца.
- Жене су мање заступљен пол на руководећим местима у јавним предузећима и установама чији је оснивач град Крагујевац, као и у њиховим управним и надзорним одборима.
- У установама чији је оснивач град Крагујевац на месту директора/ке је више мушкараца него жена. У Управним одборима наведених установа разлика је мања, али и даље у корист мушкараца.
- Град Крагујевац је формирао Локални савет за безбедност, са 19 чланова, од којих је 3 жене, а 16 мушкараца.

5. Нове активности и пројекти

Градска управа за друштвене делатности, Одељење за људска и мањинска права родну равноправност и превенцију трговине људима спроводи следеће пројекте:

- 1) **„Социјална инклузија за достојанствен живот Рома и других осетљивих особа у Србији 2023-2026“.** Град Крагујевац је 13.09.2023. године потписао Споразум о сарадњи у спровођењу пројекта са Екуменском хуманитарном организацијом. Основни циљеви сарадње су:

- Осмишљавање, планирање и спровођење пројеката и активности од заједничког интереса за локалну заједницу и њен одрживи развој;
 - Размену искустава и иноватних модела, пружања стручних, професионалних консултација, едукација и људских ресурса путем различитих заједничких конференција, радионица, трибина, округлих столова и других релевантних догађаја;
 - Подршка инклузивним процесима и веће учешће Рома и других осетљивих категорија у остваривању и заштити свих доступних права;
 - Подршку у реализацији пројектних активности, заснованих на партиципативним методама рада које спроводи ЕХО, а у циљу посредовања и унапређења услова становања, доступности образовања и превенције и борбе против дискриминације;
 - Подстицање и унапређење међусекторске сарадње;
 - Допринос имплементацији Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022. до 2030. године кроз друштвено партнерство;
 - Повећање информисаности локалне заједнице о изазовима са којима се сусрећу Роми и друге осетљиве групе на територији града, као и начинима њиховог превазилажења и унапређења, кроз унапређење правног и институционалног оквира у превенцији и заштити од дискриминације Рома и других осетљивих група у локалним институцијама.
- 2) **„Club of Roma – место културне, социјалне и образовне еманципације и интеграције Рома на локалном нивоу“.** Носиоци пројекта су ромске организације цивилног друштва у партнерству са градом Крагујевцем. Локална самоуправа обезбеђује простор и подршку у опремању Клуба, док ромске НВО воде активности и координирају програме намењене унапређењу положаја ромске заједнице. Овај пројекат има за циљ унапређење положаја ромске заједнице у Крагујевцу кроз оснивање простора који ће служити као центар за културне, образовне и социјалне активности. Пројекат подстиче сарадњу локалних институција и ромских организација, доприноси смањењу дискриминације, социјалној инклузији и економском оснаживању ромске популације.
- Пројекат се реализује у оквиру грант шеме *„Подршка одрживим социјалним услугама у заједници и политикама инклузије на локалном нивоу“*.
- 3) **„Унапређење информисаности миграната о њиховим правима, начинима њиховог остваривања и заштите, као и видова доступне помоћи“** има за циљ подизање свести и информисање миграната – нарочито повратника по споразуму о реадмисији – о њиховим основним правима, процедурама за њихово остваривање и доступним механизмима заштите.
- 4) Како би допринела борби против свих облика родно заснованог насиља, Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена у Србији (UN Women) је покренула пројекат ***Сигурност жена и девојчица у јавном простору (октобар 2021 – октобар 2023)***, у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност Републике Србије и Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.
- Главни циљ пројекта, који финансира Амбасада Уједињеног Краљевства у Београду, је унапређење рада националних и локалних институција и других актера у борби против насиља према женама и девојчицама у свим сферама приватног и јавног живота, као и примена међународно признатих алата и пракси у овој области.
- 5) Пројекат Краљевине Норвешке ***„Спречавање малолетних бракова“*** у оквиру којег је развијен упитник и спроведено истраживање. У предстојећем периоду град Крагујевац планира доношење посебног акта којим би се подржао овај пројекат као и спроведено истраживање. Град Крагујевац већ има донешен Оперативни план за превенцију малолетничких бракова и превенцију просјачења.
- 6) Кроз пројекат ***„Родно-одговорно буџетирање“*** који је спровела организација UN Women, од 17 програма на нивоу града Крагујевца, у 12 је уведено родно-одговорно буџетирање. Током 2024. године овај принцип буџетирања uveden је у свих 17 програма.
- 7) На иницијативу ***„Мреже за подршку женама 45+“***, чији је члан и Удружење Путоказ Крагујевац, жене 45+ су препознате као теже запошљива категорија у Националној стратегији за родну равноправност за период 2021.-2030. године. Удружење Путоказ Крагујевац је 27. децембра 2021. године поднело Скупштини града Крагујевца Иницијативу за измене и допуне ЛАП-а за запошљавање како би жене 45+ и у овом документу биле препознате као посебно теже запошљива категорија.

- 8) Удружење Путоказ Крагујевац и Град Крагујевац потписали су **Протокол о сарадњи** који представља основ за стварање партнерског односа ради успостављања сарадње и реализацији активности које треба да допринесу развоју локалне заједнице, родној равноправности и економском оснаживању жена. Протокол је потписан у оквиру пројекта „**Поново важна и снажна**“.
- 9) **Неформална мрежа** - Са Националном службом за запошљавање оформљена је неформална мрежа са 18 послодаваца који су сензибилисани за економско оснаживање и запошљавање вулнерабилних категорија становништва где су у највећем проценту Роми и Ромкиње. Мрежа је настала као иницијатива у пројекту сарадње са Немачком агенцијом за међународну сарадњу ГИЗ. У плану је да се ова неформална мрежа формализује кроз потписивање протокола о сарадњи. У плану је да се ова неформална мрежа формализује кроз потписивање протокола о сарадњи, радног назива „**Протокол о сарадњи за економско оснаживање и запошљавање рањивих категорија становништва**“ који би био потписан након доношења Локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца за период 2025.-2027.године.
- 10) **Усклађивање рада и родитељства** - Усклађивање рада и родитељства је важна карика у успостављању баланса између рада и различитих тежњи запослених појединаца. У свакој фази радног циклуса жена и мушкарац се суочавају са изазовима комбиновања радних обавеза и родитељства. Први од два појединачна циља у оквиру посебног циља Стратегије – усклађивање рада и родитељства односи се, пре свега, на успостављање родне равноправности на тржишту рада, док се други односи на домен збрињавања деце запослених родитеља.
- 11) **Више могућности кроз политике прилагођене породици** - Град Крагујевац учествује у промоцији програма „Више могућности кроз политике прилагођене породици“. Овај програм заговара системско увођење родно одговорних породичних политика у процес доношења одлука на нивоу компанија, Владе и друштва, као и подизање свести о важности родне равноправности међу широм јавношћу. Програм спроводи Фондација Ана и Владе Дивац у партнерству са Популационим фондом Уједињених нација (УНФПА) у Србији и у сарадњи са приватним сектором и Владом Републике Србије.

- 12) **КИРС пројекат** - намењен стварању и побољшавању услова становања породица избеглих лица - Уговор о сарадњи на реализацији помоћи за доделу средстава намењених стварању и побољшању услова становања породица избеглица и интерно расељених лица кроз куповину сеоске куће са окућницом кроз Уговор о сарадњи на реализацији помоћи за побољшање услова живота интерно расељених лица док су у расељеништву кроз доделу помоћи у грађевинском материјалу и опреми намењене за завршетак или адаптацију стамбеног објекта.
- 13) **Подстицање инклузивности борбом против интерсекционалне дискриминације Рома у здравственим системима у Словенији и Србији** (пројекат ЕУ). ИЗЈЗ Крагујевац у сарадњи са иностраним партнерским организацијама реализује овај пројекат који се односи на оснаживање Ромске популације у циљу превенирања, откривања и елиминације настанка родних и етничких стереотипа али и подизања нивоа здравствене писмености о значају превентивних прегледа Ромске популације како би се очувало и унапредило здравље.

- 14) **Имунизација против Хуманог папилома вируса као предиктор очувања репродуктивног здравља у адолесцентској популацији** - према Закону о јавном здравља, али и локалном Плану јавног здравља Институт за јавно здравље Крагујевац у сарадњи са Скупштином града у предходном периоду реализовао је више различитих програма, чији циљеви се односе на очување репродуктивног здравља у популацији школске деце и младих узраста 9-19 година старости, са акцентом на превенцију карцинома грлића материце.
- 15) **Процена здравственог стања и понашања Ромске популације на територији града Крагујевца** – истраживање које је током 2023. године спровео ИЗЈЗ Крагујевац у координацији са невладиним сектором и подршком Града.
- 16) **Пројекат „Друштвена брига – Унапређење правичности у пружању услуга помоћи и неге у Крагујевцу”**, уговор о гранту између Града Крагујевца и Сталне конференције градова и општина (СКГО), у оквиру трогодишњег пројекта Европске уније под називом „Подршка одрживим услугама социјалне заштите у заједници и политикама укључивања на локалном нивоу“ (национални Програм ИПА 2020). Општи циљ пројекта је побољшање тренутне подршке старијим особама које имају ограничења у физичким и менталним способностима, живе саме и не могу да се брину о себи или живе са рођацима који им не могу пружити адекватну помоћ. Интегрисаним приступом у пружању социјалних и здравствених услуга, пројекат омогућава персонализовану подршку која уважава специфичне потребе, укључујући подршку у одржавању хигијене, исхрани, праћењу здравственог стања и менталног благостања. Овакав приступ смањује родно условљене неједнакости у приступу јавним услугама и свима обезбеђује достојанствен живот. Пројектни партнери: Центар за развој услуга социјалне заштите „Кнегиња Љубица” Крагујевац, Дом здравља Крагујевац и Центар за социјални рад „Солидарност“ Крагујевац.
- 17) **Спровођење Оперативног плана Мобилног тима за инклузију Рома и Ромкиња Града Крагујевца за 2025. годину**. Уз техничку подршку Сталне конференције градова и општина (СКГО), Град Крагујевац ће и у 2025. години израдити Оперативни план Мобилног тима за инклузију Рома и Ромкиња, чиме потврђује своју дугорочну посвећеност системском приступу унапређењу положаја ромске заједнице и примени принципа друштвене правде, равноправности и инклузије.
- План представља одговор на препознате изазове у областима образовања, запошљавања, здравствене и социјалне заштите, становања и борбе против дискриминације. Поред тога, план посебну пажњу посвећује родној равноправности, оснаживању жена и девојчица из ромске заједнице, као и јачању институционалне сарадње на локалном нивоу. Усвајањем овог документа, Град Крагујевац наставља добру праксу стратешког деловања заснованог на реалним потребама грађана, што доприноси свеобухватној инклузији и изградњи друштва једнаких шанси за све.
- 18) **Превенцијом до бољег и квалитетнијег живота**, финансиран од стране ПРО. Циљ пројекта је био подизање свести о значају здравља и редовних превентивних и специјалистичких прегледа, унапређење здравља и продужење живота, кроз рано откривање и лечење хроничних незаразних болести, лакши приступ услугама социјалне и здравствене заштите, побољшање комуникације и квалитета односа родитељ-дете и унапређење знања школске деце о онлајн безбедности, смањењу онлајн ризика и унапређењу дигиталне писмености. Превентивним прегледима присуствовало је 107 лица, а специјалистичким прегледима (интернистички, гинеколошки, психијатријски) 124 особе. Радионици о правима из области социјалног и здравственог осигурања присуствовало је 80 људи. Радионице о очувању и унапређењу менталног здравља са родитељима деце школског узраста похађало је 80 родитеља. Радионицама о очувању и унапређењу менталног здравља са децом школског узраста присуствовало је 120 ученика. Пројекат је завршен у октобру 2024. године.
- 19) **„Знањем до посла”** пројекат **Рома центра** реализован је у складу са потребама и актуелним тенденцијама у области запошљавања на територији града Крагујевца.
- У оквиру пројекта реализоване су едукације, радионице и стручне обуке. Стручне обуке је спровео Раднички универзитет „Црвени барјак“, који је полазницима издао валидне дипломе признате од стране Националне службе за запошљавање.
- На овај начин, полазници који су имали само завршену основну школу стекли су други степен стручне спреме, док су они са завршеном средњом школом добили додатну стручну квалификацију.
- Обуку је успешно завршило 22 младих из ромске популације. Област деловање је запошљавање, одабрани циљеви и задаци из ЛАП-а:

Циљ 1: Повећати ниво информисаности о мерама и могућностима запошљавања ромске популације.

Циљ 2: Побољшање економског положаја Рома и Ромкиња.

2.1. Анализа социјално-економског статуса и потреба ромске популације Укључивање Рома у програм додатног образовања и обуке (додатна квалификација и преквалификација)

2.2: Унапређење запошљивости и запошљавања лица ромске националности на локалном тржишту рада.

Циљ 3. Едукација младих

Едукација младих спроводиће се као вид обука, радионица и стручног усавршавања путем курсева (доквалификација и преквалификација).

На крају завршних активности овог пројекта дипломе су додељене на свечаној додели диплома. Свечана додела диплома се одржала у Скупштини града Крагујевца.

У току 2024. године од стране Интегративног Глобал Центра реализовни су следећи пројекти:

- 20) **Подједнако право на достојанство**, финансиран од стране Града Крагујевца. Циљ пројекта је био да допринесе побољшању друштвеног положаја Ромкиња у Крагујевцу, кроз едукацију жена о родној и полној дискриминацији. Едукативним радионицама је присуствовало 100 ромкиња из ромских насеља са подручја Града Крагујевца. Радионице су биле фокусиране на жене, да се оне оснаже да препознају дискриминацију и на њу адекватно, кроз системе, адекватно одреагују.
- 21) **И ти имаш право**, финансиран од стране Хеартафакт фонда. Циљ пројекта је да се омогући боље разумевање проблема родне дискриминације и насиља у ромским насељима у Крагујевцу и Ваљеву, подигне свест Ромкиња о приступу људским правима и подстакне борбу против свих облика дискриминације који доживљавају Ромкиње. Анкетирано је 200 Ромкиња старости од 14 до 70. година старости (по 100 испитаница из Ваљева и Крагујевца). Реализоване су едукативне радионице и разговори на кафи са успешним женама. На радионицама је присуствовало укупно 94 жена. Урађена је анализа истраживања у Крагујевцу и Ваљеву, са препорукама о даљим активностима. Пројекат је завршен у јануару 2025. године.
- 22) **Изградимо поверење – заједно против насиља**, финансиран од стране Кабинета министра без портфеља задуженог за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена. Циљ пројекта је подизање свести о последицама породичног насиља и побољшање подршке жртвама породичног насиља и антидискриминаторног приступа у раду са жртвама породичног насиља, едукација професионалаца о пружању психолошке, социјалне и правне подршке жртвама породичног насиља и откривање препрека у приступу здравственим услугама у случају породичног насиља над Ромкињама, из угла здравственог особља и из угла припадника ромских заједница са циљем да упореди обе перспективе. Пројекат је завршен у фебруару 2025. године.

Кабинет министарке без портфеља задужене за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена расписало је конкурс за доделу средстава удружењима у 2025.години за подршку у спровођењу политике родне равноправности.

Средства подршке су добиле следеће организације града Крагујевца под следећим ранг бројевима :

1. Српско ромско удружење грађана – Интегративни Глобал Центар Крагујевац назив пројекта „Њена прича“ буџетска средства 1.750.000 динара
2. Удружење подршка породици Сидро назив пројекта „Инклузивна ДРУГачије образовање за све“ буџетска средства 573.400 динара
3. Удружење Форум младих са инвалидитетом Крагујевац назив пројекта „Препознавање и превенција вршњачког насиља у предшколским установама“ буџетска средства 1.700.000 динара
4. Окружна организација савеза слепих Србије Крагујевац назив пројекта „Видљиве и снажне“ буџетска средства 500.000 динара
5. Асоцијација пословних жена Визија назив пројекта „Сигурна Визија-Мобилна апликација за помоћ женама жртвама насиља“ буџетска средства 500.000 динара

6. ОСНОВНИ СОЦИО-ЕКОНОМСКИ ПОКАЗАТЕЉИ

Крагујевац је четврти град по величини у Србији и седиште Шумадијског округа, а налази се око 120 километара јужно од Београда. Заузима површину од 835 km².

Крагујевац је значајан привредни, културни, образовни и здравствени центар Шумадије, Поморавља и суседних региона. Макрорегионални је центар за регионе: Чачка, Краљева, Ужица, Јагодине, Крушевца, Смедерева, Пожаревца и северног Косова.

Територију града чини 57 насеља просечне величине од 14,65km² и 62 катастарске општине просечне величине од 13,48km². Просечна величина насеља на територији града је већа за око 6% од насеља у округу, а величина катастарских општина је на нивоу величине катастарских општина округа.

6.1. Демографија

Према резултатима Пописа становништва, домаћинстава и станова 2022. године, који је спровео Републички завод за статистику, град Крагујевац има укупно 171.186 становника

Од тог броја, у самом урбаном језгру града живи 146.315 становника, док остатак чине становници приградских и сеоских насеља која административно припадају граду.

У поређењу са претходним пописом из 2011. године, када је Крагујевац имао 179.417 становника, примећује се пад броја становника од око 8.231 особе, што представља смањење од приближно 4,6%.

Овај тренд је у складу са ширим демографским кретањима у Србији, која се суочава са изазовима као што су негативан природни прираштај и миграције.

Табела 1. Преглед броја становника у периоду 1948 - 2022. године

Насеље	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.	2022.
Крагујевац	105711	130551	164823	180084	175802	179417	171186
Градска	63347	92985	129017	147305	146373	150835	146315
Остала	42364	37566	35806	32779	29429	28582	24871

Табела 2. Промена броја становника у односу на претходну годину

Година	Број становника	Промена у односу на претходну годину
2002	146.373	—
2011	179.417	+33.044 (у односу на 2002. попис)
2022	171.186	-8.231 (у односу на 2011. попис)

6.1.1. Структура становништва

6.1.1.1. Структура становника према полу и старосним групама

Према подацима из пописа становништва 2022. године, структура становништва града Крагујевца по полу и старосним групама је следећа:

Табела 3. Структура становништва по полу

Пол	Број становника	Удео (%)
Мушкарци	82.535	48,2%
Жене	88.651	51,8%
Укупно	171.186	100%

Табла 4. Структура становништва по старосним групама

Старосна група	Број становника	Удео (%)
0–17 година	30.455	17,8%
18–64 године	103.111	60,2%

65+ година	37.620	22,0%
Укупно	171.186	100%

Табела 5. Детаљна расподела по деценијама

Старосна група	Број становника
0–9 година	16.804
10–19 година	17.316
20–29 година	17.697
30–39 година	23.057
40–49 година	24.673
50–59 година	21.740
60–69 година	26.027
70–79 година	17.014
80+ година	6.858

Ови подаци указују на то да је више од 22% становништва старије од 65 година, што је значајан демографски показатељ старења популације у Крагујевцу. Такође, радно способно становништво (18–64 године) чини више од 60% укупне популације.

Табела 6. Очекивано трајање живота

година	Очекивано трајање година живота	
	мушко	женско
2019. године	74	78
2020. године	73	78
2021. године	72	77
2022. година	72	77
2023. година	72	78

Табела 7. Стопа наталитета

Год.	број живорођених	стопа наталитета
2015.	1842	10.30
2016.	1814	10.16
2017.	1644	9.22
2018.	1652	9.30
2019.	1669	9.43
2020.	1591	9.02
2021.	1604	9.16
2022.	1619	9,4
2023.	1607	9,4

Очекивано трајање живота има исти тренд у последње три године, тј. очекиван број година живота је исти. Према подацима из Пописа становништва, домаћинстава и станова 2022. године у Крагујевцу је било 56,24% економски неактивног становништва. Од овог броја жене чине 54,6%. Интересантан је и податак да од укупног броја економски неактивног становништва 24,57% чине пензионери.

Према Попису из 2022. године етничка структура становништва је – Срби 93,05%, Роми 0,84%, Црногорци 0,14% и Македонци 0,11%.

6.1.1.2. Образовна структура становништва

Захваљујући подацима које добијамо од Републичког завода за статистику, можемо приказати и образовну структуру становника Крагујевца старијих од 15 година и то по Попису становништва, домаћинстава и станова 2022. године. Највећи проценат становништва има средње образовање (57,07%), затим следе они који су завршили вишу и високу школу (23,9%). а на трећем месту су они који су завршили основну школу (14,62%). Уопштено гледано, образовна структура становништва Крагујевца се статистички не разликује значајно од просека Србије.

Табела 8. Образовна структура становништва старијег од 15 година у Србији и њеним већим градовима према пописним подацима из 2022. Године

		Укупно	Без школске спреме	Непотпуно основно	Основно	Средње	Више	Високо
Р. СРБИЈА	с	5691551	57667	299739	1013067	3020958	344056	933340
	%	100%	1,01%	5,3%	17,8%	53,1%	6%	16,4%
	м	48%	28,4%	31,2%	44,5%	53%	46%	44%
	ж	52%	71,6%	68,8%	55,5%	47%	54%	56%
Крагујевац	с	146064	876	5226	21351	83366	9449	25517
	%		0,6%	3,6%	14,6%	57,1%	6,5%	17,5%
	м	48%	29,7%	29,6%	42,3%	51,7%	50%	42,9%
	ж	52%	70,3%	70,4%	57,7%	48,3%	50%	57,1%

Извор: Републички завод за статистику

6.1.1.3. Писменост становништва

Висок степен писмености становништва је неопходан услов за економски развој сваке средине. У погледу процентуалне заступљености неписменог становништва, Крагујевац је са 0,36% бољи од републичког просека који износи 0,63% укупне популације старије од 10 година, али је у неповољнијем положају у односу на Ниш, Нови Сад и нарочито Београд.

Табела 9. Број неписмених међу становништвом старијем од 10 година, према подацима пописа становништва 2022. године

	број неписмених	учешће у укупном становништву (%) старијем од 10 год.
Р. Србија	37956	0,63
Крагујевац	549	0,36

Извор: Републички завод за статистику

Према подацима РЗС, са повећањем старости повећава се и удео женске популације међу неписменим становништвом. Тако је међу популацијом старијом од 65 година у укупном броју неписмених било 43% жена. То указује да се одвија процес развоја родне равноправности, чији је саставни део омогућавање једнаког образовања за жене и мушкарце.

Табела 10. Полна и старосна структура неписмених у Крагујевцу у 2002., 2011. и 2022. години.

		укупно	%	10–14 год.	15–19	20–34	35–49	50–64	65 и више
2002	Свега	3383	2.12	23	23	155	323	366	2480
	%			0.7%	0.7%	4.6%	9.5%	10.8%	73.3%
	Мушкарци	506	15	9	9	72	131	96	189
	Жене	2877	85	14	14	83	192	270	2291
2011	Свега	2198	1.35	20	27	143	188	259	1561
	%			0.9%	1.2%	6.5%	8.6%	11.8%	71.0%
	Мушкарци	405	18,4	13	13	65	80	103	131
	Жене	1793	81,6	7	14	78	108	156	1430
2022	Свега	549	0.36	5	3	57	93	111	280
	%			0,9	0,5	10,4	17	20,2	51
	Мушкарци	170	31	3	1	26	46	48	46
	Жене	379	69	2	2	31	47	63	234

Извор: Републички завод за статистику

Тренд смањења удела неписменог становништва, како у целој Србији, па тако се може уочити и у Крагујевцу.

Табела 11. Становништво старије 15 и више година према полу и школској спреми, по попису из 2022. године

Територија	Мушко/ женско	Укупно	Без школ. спреме	Непот. Осн. Образ.	Осн. Образ.	Средње образ.	Више образ.	Високо образ.	Непознато
Крагујевац	Укупно	146064	876	5226	21351	83366	9449	25517	279
	Женско	76364	616	3679	12320	40296	4725	14577	151
	Мушко	69700	260	1547	9031	43070	4724	10940	128

Извор: Републички завод за статистику

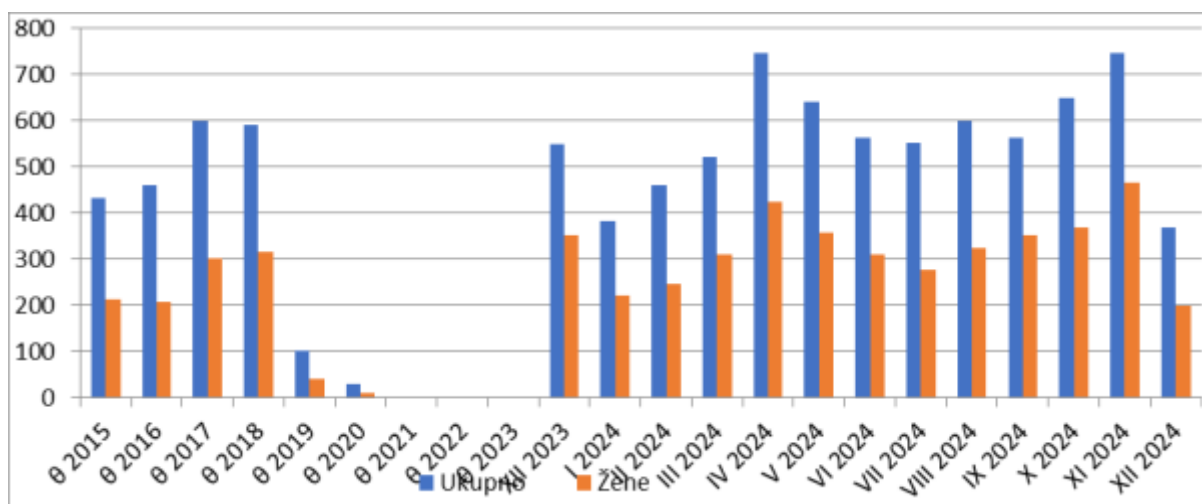
У образовној структури становништва старијег од 15 година уочава се да најбројнију групацију чине особе са средњим образовањем (57,1%). Само основно образовање има 14,6%, док је 4,2% посматране популације без основног образовања. На основу ових података, уочава се доминантност женске популације у групацијама са нижим образовањем, односно без школске спреме или са завршених 3 разреда основне школе. Женска популација, у обема групама, чини преко 70% овог дела популације.

6.2. Људски ресурси и тржиште рада

6.2.1. Запосленост

Табела 12. Број запослених у Крагујевцу, 2015-2024. година (у хиљадама)

Месец / Година	Укупно	Жене
0 2015	432	212
0 2016	460	208
0 2017	598	302
0 2018	591	317
0 2019	102	41
0 2020	28	11
0 2021	0	0
0 2022	0	0
0 2023	70	39
XII 2023	548	352
I 2024	381	222
II 2024	459	246
III 2024	522	311
IV 2024	746	425
V 2024	640	357
VI 2024	562	309
VII 2024	552	277
VIII 2024	599	324
IX 2024	564	353
X 2024	650	369
XI 2024	746	466
XII 2024	369	198

Извор: Републички завод за статистику

Укупан број запослених у Крагујевцу за 2024. годину је забележен као највећи у целокупно посматраном периоду.

Просечна (нето) зарада по подацима РСЗ за јул 2025. године је 103.286,00 динара, док се зараде по полу званично не воде.

Табела 13. Просечна зарада запослених

година	Просечна (нето) зарада запослених за Град Крагујевац
	Просечна нето зарада РСД
2019. године	52453,00
2020. године	57400,00
2021. године	63345,00
2022. године	70999,00
2023. године	80494,00
2024. године	101385,00
2025. године(јул)	103286,00

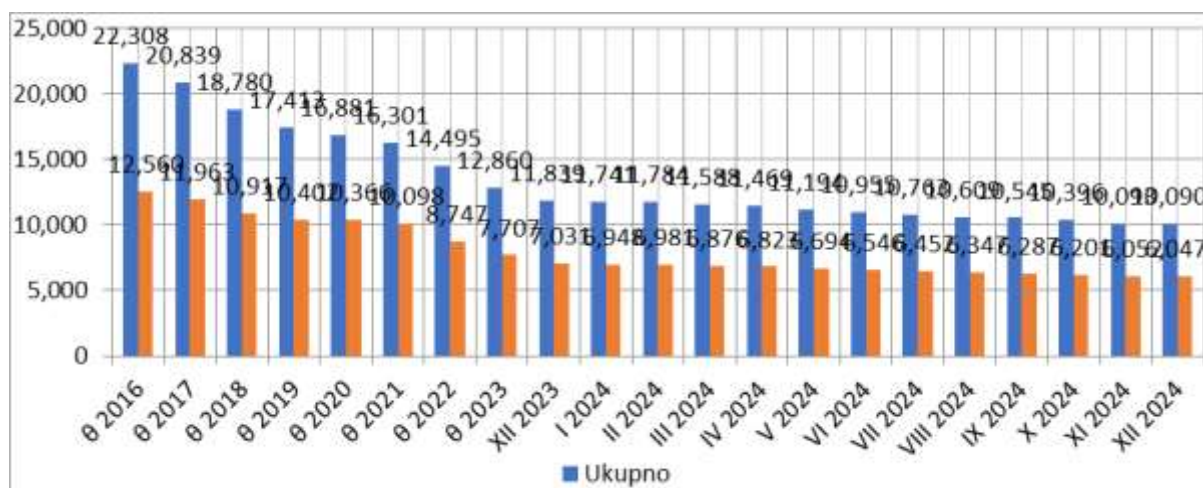
Последње три године дошло је до значајног повећања просечних зарада запослених.

6.2.2. Незапосленост

У периоду од 2022. до 2025. године (подаци за септембар), укупан број незапослених значајно је опао, са 14.375 на 8.787, што представља пад од око 38,8%, док је број жена на евиденцији НСЗ у истом периоду опао за 36,49%.

Табела 14. Број незапослених у Крагујевцу у периоду 2015–2025. године

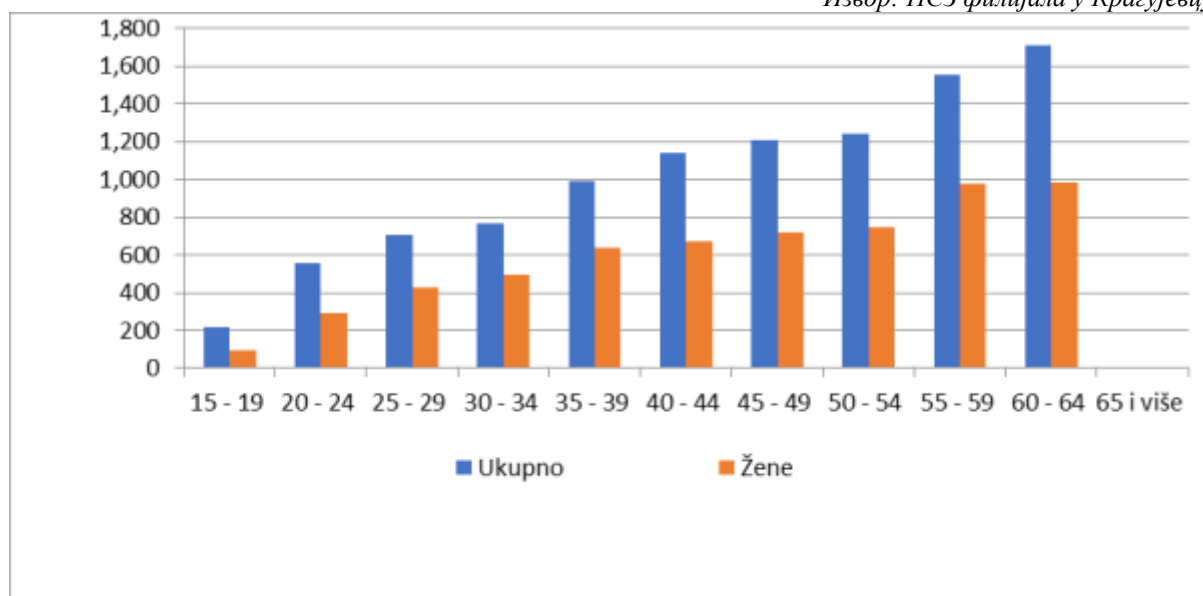
Година	Број незапослених	
	Укупно	Жене
2015	22,106	12,449
2016	22,361	12,592
2017	20,839	11,963
2018	18,780	10,917
2019	17,413	10,402
2020	16,881	10,366
2021	15,197	9,432
2022	14,375	8,383
2023	11,949	7,082
2024	10,090	6,047
2025 (септембар)	8,787	5,324

Табела 15. Незапослени по годинама старости укупно / жене

Укупно		Године старости 2025 (септембар).													
		15 - 19 годин а	20 - 24 годин а	25 - 29 годин а	30 - 34 годин а	35 - 39 година	40 - 44 година	45 - 49 година	50 - 54 годин а	55 - 59 година	60 - 64 година	65 и више годин а			
Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
8.787	5.324	211	86	412	219	555	330	658	429	874	580	970	583	1.063	629
										1.121		678		1.375	892
												1.548	898	0	0

Извор: НСЗ филијала у Крагујевцу

На дан 31.09.2025. године евидентирано је 8.787 незапослених у Крагујевцу. Од тог броја, 5.324 су жене, што чини 60,6% од укупног броја незапослених. Ово указује да жене чине значајан, већински део незапослених у овом периоду. Прецизније, иако је укупан број незапослених смањен у односу на претходне године, жене и даље представљају већи део незапослених, са сличним проценатима као у претходним годинама. У поређењу са 2022. годином, проценат жена међу незапосленима у Крагујевцу је

благо порастао, са 58,9% на 60,6%. Ово повећање је симболично, али и даље показује да жене чине значајан проценат незапослених, иако је укупан број незапослених значајно опао.

6.2.2.1. Структура незапослених

Табела 16. Незапослени по степену стручне спреме

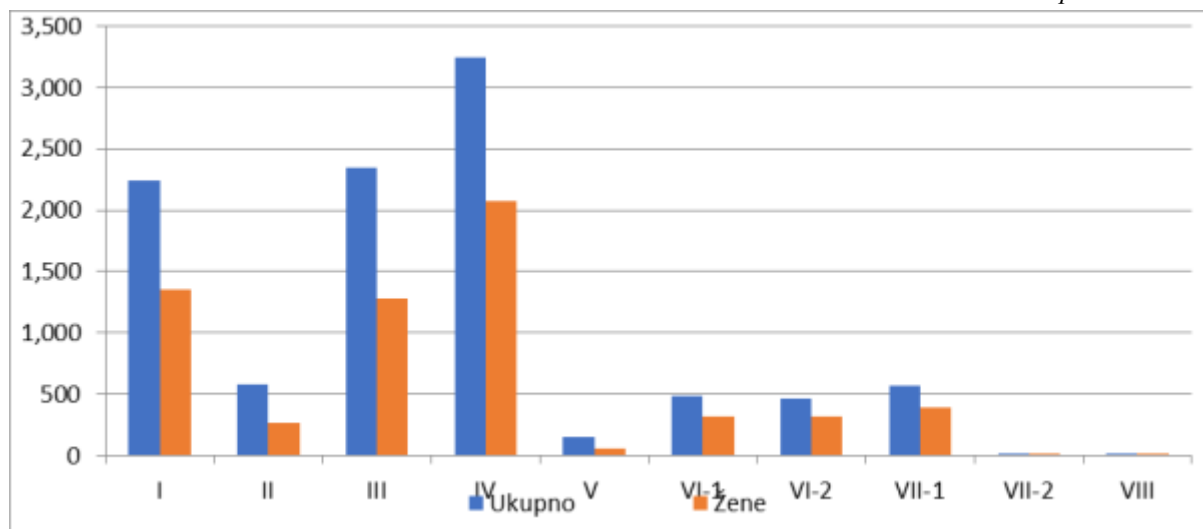
УКУПНО		Степен стручне спреме 2025 (септембар).																			
		I		II		III		IV		V		VI-1		VI-2		VII-1		VII-2		VIII	
Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
8.787	5.324	1.967	1.164	485	239	2.006	1.116	2.854	1.852	125	40	419	278	391	274	523	356	9	4	4	1

По степену стручне спреме, највећи број незапослених жена у 2025. години (подаци за септембар) је у категорији IV степена стручне спреме (средња школа), где је евидентирано 1.852 жене. Ова група чини 64,8% од укупног броја незапослених у овој категорији.

Табела 17. Структура незапослених у Крагујевцу у периоду 2015–2024. Године

Град Краг. год.	Укупно	Први пут траже запослење		Без квалификација		Жене		На 1000 стан.
		свега	%	свега	%	свега	%	
2015.	22121	6458	29,2	6032	27,3	12536	56,7	124
2016.	22511	6179	27,5	6057	26,9	12618	56,1	125
2017.	19900	5517	27,7	5447	27,4	11536	58	112
2018.	17994	4.878	27,11	4798	26,7	10517	58,4	100
2019.	17.169	6.498	37,85	4727	27,53	10.443	60,82	97
2020.	16.108	6.472	40,18	4566	28,35	9.983	62	92
2021.	15.197	6133	40,36%	4.275	28,13	9.432	62,06	15.197
2022.	14.129	5669	40,12%	3.807	26,94	8.266	58,5	14.129
2023.	11.839	4979	42,06%	3.257	27,51	7.031	59,39	11.839
2024.	10.090	4230	41,92%	2.816	27,91	6.047	59,93	10.090

Извор: Билтен НС

Од 2021. до 2025. године (подаци за септембар), број дугорочно незапослених, који су на евиденцији више од 10 година, остао је висок, са 2.283 незапослених, од чега су 1.562 жене, што чини 68,4% од укупног броја дугорочно незапослених.

У поређењу са претходним годинама, број дугорочно незапослених је опао са 2.930 у 2021. години на 2.283 у 2025. години (подаци за септембар), али је проценат жена остао стабилан, са око 70% свих дугорочно незапослених. Ови подаци указују на то да жене и даље чине већину дугорочно незапослених.

Табела 18. Новопријављена лица на евиденцији НСЗ филијале у Крагујевцу, 2024. година

Укупно		Први пут на евиденцији		Особе са инвалидитетом		Националност		Држављанство					
						Роми		Избеглице		Интерно расељена лица		Странци	
Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
10.090	6.047	83	39	890	441	192	122	4	3	129	72	6	6

Подаци из евиденције Националне службе за запошљавање у Крагујевцу за 2025. годину (подаци за септембар), показују значајан број новопријављених лица, међу којима жене чине значајан проценат. Од укупно 8.787 незапослених, 5.324 су жене, што чини више од половине незапослених. У категорији новопријављених лица, жене чине 46,9%, што указује на висок проценат жена које се региструју на евиденцију као нови кандидати за запошљавање.

Такође, ови подаци показују да су жене присутне у већини категорија незапослених, посебно међу осетљивијим групама попут избеглица и странаца, што указује на потребу за додатним мерама запошљавања и подршке овим групама.

6.2.3. О положају жена на тржишту рада

Подаци Националне службе за запошљавање у Крагујевцу за 2025. годину (септембар) показују да, иако је укупан број незапослених опао у односу на претходне године, жене и даље чине већину незапослених. Укупно је евидентирано 8.787 незапослених, од чега су 5.324 жене, што представља 60,6% укупне незапослености. У поређењу са 2022. годином, када је проценат жена износио 58,9%, видљив је благ пораст учешћа жена међу незапосленима.

Највећи број незапослених жена налази се у категорији IV степена стручне спреме, где је евидентирано 1.852 жена, што чини 64,8% незапослених у тој образовној категорији. Дугорочно незапослених (на евиденцији дуже од 10 година) је 2.283, од чега су 1.562 жене, што представља 68,4% ове категорије. Иако је укупан број дугорочно незапослених благо смањен у односу на 2021. годину (са 2.930 на 2.283), висок проценат жена остаје готово непромењен.

У категорији новопријављених лица, жене чине 46,9%, што показује да се и даље значајан број жена укључује у евиденцију незапослених.

Ови подаци упућују на закључак да, упркос смањењу укупне незапослености, жене остају у неповољнијем положају на тржишту рада у Крагујевцу, те је неопходно усмерити посебне мере ка њиховом економском оснаживању, подршци запошљавања и смањењу родне неједнакости.

7. SWOT анализа

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА СНАГЕ	СЛАБОСТИ
– Постојање Комисије за родну равноправност, као радно тело Скупштине града и Савет за	– Ниска заступљеност жена у одлучивању у

родну равноправност као радно тело Градског већа – Скупштинска одлука о равноправности полова на територији града Крагујевца, од 2018. год. – Постојање Женске парламентарне мреже – Постојање других механизма који доприносе унапређењу родне равноправности на територији града Крагујевца – Активности важних партнера града: БИЦ, УГ „Оаза“ и Саветовалиште за жртве насиља у породици – Постојање протокола о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици – Квоте заступљености мање заступљеног пола у органима власти на локалном нивоу примењују се на избор одборника и одборница у скупштини – Већинска заступљеност жена на местима начелница градских управа (61,53%) и у саставу руководстава унутрашњих организационих јединица града (66%). – Вршено истраживање и анализа проблема и потреба жена 45+ приликом запошљавања на територији града Крагујевца – резултати истраживања могу да буду основ за мере и активности обухваћене ЛАПом – Добра сарадња са невладиним организацијама које раде на економском оснаживању жена (Удружење Путоказ Крагујевац) – Незапослене жене мобилисане кроз едукације које је у циљу њиховог економског оснаживања организовао цивилни сектор – Предузетнице су мобилисане кроз програме подршке (едукације и набавку опреме за рад) које организују цивилни сектор, НСЗ итд – Успостављена добра интерсекторска сарадња са Регионалном привредном комором, Регионалном агенцијом за економски развој и НСЗ за (само)запошљавање жена – Медији заинтересовани за проблем родне неравноправности посебно у области рада и новца, што потврђују емисије на локалном ТВ – Постоји неформална Мрежа 45+ за подршку женама 45+ коју чине још 3 удружења из других градова Србије чија истраживања и препоруке могу да буду основ за развој родне равноправности у локалним срединама	органима власти, а на нивоу МЗ изузетно ниска – Не примењују се квоте заступљености мање заступљеног пола у другим органима власти (осим скупштине) и телима скупштине. – Родно осетљива статистика на нивоу града се води само делимично – Недовољна укљученост Женске парламентарне мреже у активности механизма за родну равноправност на нивоу ЈЛС – Недовољно развијена сарадња ОЦД и органа ЈЛС у области родне равноправности – Недовољна анализа проблема и практичних потреба грађанки, као и њихових интереса – Недовољно развијена знања и компетенције у области родне равноправности – у јавном сектору и уопштено у друштву – Недовољан удео медијских садржаја посвећен тематици родне равноправности, као и превенције и сузбијања свих видова дискриминације – Недовољно праћење примене и процењивање ефикасности примене Европске повеље о родној равноправности на нивоу ЈЛС – Недовољно развијена свест о употреби родно сензитивног говора у комуникацији органа града. – Недовољна информисаност грађана о значају ЛАПа за родну равноправност и о томе шта он значи у смислу остваривања људских права – Жене старије животне доби, 45+, које су дискриминисане по годинама старости и роду, нису препознате као рањива категорија у локалним стратешким документима – Недовољна укљученост жена из руралних средина у економске и друштвене процесе – Жене су у много мањој мери дигитално писмене у односу на мушкарце, односно жене су много мањој мери ангажоване у секторима ИТ, зеленој економији, заштити животне средине итд. – Патријархални културни обрасци и норме – Непотпуно и недоследно интегрисање родне перспективе у јавне политике – Изостаје препознавање и уважавање разлике у потребама и проблемима са којима се сусрећу жене и мушкарци – Неповећење жена у државне институције – Немогућност запошљавања, похађања обука због бриге о деци и породичних обавеза
---	---

– Већи број образованих жена у свим степенима стручне спреме у односу на мушкарце – Већи број жена заинтересованих за преквалификације и обуке – Запошљавање жена у већем броју кроз субвенције НСЗ – Доступност информација корисницима и корисницама и анимирање наведених кроз теренске посете Мобилних тимова (МТИР, најмање 1 месечно) – Повезаност сва три сектора: јавни, цивилни и привредни (Савет за унапређење положаја Рома)	– Недовољна примена постојећих законских обавеза везаних за родну равноправност – Административна тромост, спорост – Недостатак емпатије појединаца из институција, неразумевање и незаинтересованост везана за родну равноправност
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
– Република Србија је потписница више важних и обавезујућих међународних докумената који гарантују равноправност жена и мушкараца и забрањују дискриминацију на основу пола. – Законски оквир: Закон о равноправности полова, Закон о забрани дискриминације и др. – Национална стратегија за родну равноправност – Стратегија превенције и заштите од дискриминације – Успостављена добра сарадња са повереницом за заштиту равноправност – Усвојен Акциони план за период 2022-2023.године за спровођење Стратегије за родну равноправност Републике Србије – Стратегија за период 2021-2030.године, и Акциони план за период 2022-2023.године, први пут препознају жене 45+ као теже запошљиву категорију и препоручују програме и мере за њихову активацију на тржишту рада – Донатори заинтересовани за област родне равноправности – Већа заинтересованост и потреба послодаваца за рад жена у производњама кроз мануелни рад – Бољи приступ образовању-подршка школовању девојчица из ромске заједнице и других маргинализованих група – Спровођење едукативних програма у школама о родно заснованом насиљу и родним стереотипима	– Закон о равноправности полова и Закон о локалној самоуправи недовољно уређују питања од значаја за спровођење родне равноправности у ЈЛС – Због глобалне економске и политичке кризе област родне равноправности све је мање у фокусу – Промене на руководећим местима у ресорним министарствима успориле су реализацију планираних активности у области родне равноправности – Непостојање буџетске основе за реализацију ЛАП-а – Економска криза изазвана спољним и унутрашњим факторима – Повлачење инвеститора, затварање страних фирми и вишкови запослених – Непотизам, поделе по разним основама (политичким, верским... код појединаца)

– Организовање радионица и кампова за девојчице из осетљивих група са циљем развоја комуникацијских вештина, самопоуздања и подстицања на активно учешће у друштву. – Обука локалних службеника/ца и представника установа о интерсекционалном приступу у раду са девојчицама из вишеструко маргинализованих група. – Промоција позитивних узора – представљање успешних жена из сличних животних околности. – Први усвојен антидискриминациони кодекс у нашој ЈЛС	
---	--

8. Табеларни приказ општих и посебних циљева, мера и активности локалног акционог плана за родну равноправност града Крагујевца

ЛАП ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА 2025-2027.				
Општи циљ 1. СИСТЕМСКО СПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ ЈАВНИХ ПОЛИТИКА РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ				
Посебни циљ 1.1. Унапређење капацитета ЈЛС за спровођење родне равноправности				
Мера 1.1.1. Спровођење усвојених правилника				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Вођење евиденције и извештавање у складу са усвојеним Правилником о вођењу евиденције и извештавању о остваривању родне равноправности	Градска управа за друштвене делатности, - Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима, Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност	Извештај на годишњем нивоу	2025-2027.	У оквиру редовног рада градске управе Буџет града

Спровођење Плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности	Градска управа за друштвене делатности, - Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима, Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност	Извештај о спровођењу Правилника на годишњем нивоу	2025-2027.	У оквиру редовног рада градске управе Буџет града
Редовно праћење примене и процењивање ефикасности примене Европске повеље о родној равноправности на нивоу ЈЛС	Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима, Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност	1 извештај годишње	2025-2027.	У оквиру редовног рада градске управе Буџет града
Праћење и примена уведеног родно-одговорног буџетирања	Локална самоуправа, Управа одговорна за финансије	1 извештај годишње	2025-2027.	У оквиру редовног рада градске управе Буџет града
Праћење измена и допуна Кривичног закона	Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима, Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност		2025-2027.	У оквиру редовног рада градске управе
Мера 1.1.2. Унапређење знања и компетенција у области родне равноправности у локалној самоуправи				
Едукације за чланове савета за РР и комисије за родну равноправност	Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност Цивилни сектор	1 едукација годишње Број обухваћених полазника/ 20 на годишњем нивоу	2025-2027.	Буџет града и спољни извори финансирања, СКГО, Ромактед, Координационо тело за родну равноправност
Посебни циљ 1.2: Подизање свести јавности о значају једнакости за све и родне равноправности				
Мера 1.2.1. Промовисање родне равноправности				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност	Рок за реализацију	Потребна средства и извори

		индикатора		финансирања
Предавања и радионице на тему родне равноправности промоције хуманих вредности (кроз вршњачку едукацију и интерактивни рад) ученицима основних и средњих школа и студентима	Црвени крст, Здравствена ромска медијаторка, Савет за родну равноправност, Саветовалиште за младе (центар за превенцију), Регионални центар за породични смештај и усвојење, Здравствене установе примарног нивоа, Мобилни тим за инклузију Рома Цивилни сектор	10 радионица на годишњем нивоу	2025-2027	Буџет града и спољни извори финансирања (ресорно министарство и донатори)
Промовисање ЕУ повеље о родној равноправности и Повеље о о људским правима на локалном нивоу	Савет за родну равноправност Комисија за родну равноправност,	Наступ у медијима (РТК) најмање 1 годишње	2025-2027	Буџет града и спољни извори финансирања (ресорно министарство, ЕУ фондови и други донатори)
Организовање панела, округлих столова и трибина на теме родна равноправности (родна равноправност и култура говора; родна равноправности и медији и сл.)	Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност Путоказ Крагујевац	1 трибина, 1 округли сто на годишњем нивоу	2025-2027	Буџет града и спољни извори финансирања (ресорно министарство, ЕУ фондови и други донатори)
Промовисање ЛАПа за родну равноправност и информисање јавног мишљења о његовом значају	Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност, ЛС, НВО	Наступи у медијима / најмање 3 годишње	2025-2027.	Буџет града и донатори
Посебан циљ 1.3: Усклађивање рада и родитељства				
Мера 1.3.1: Промоција мера усмерених на усклађивање рада и родитељства, ПРИВАТНИ СЕКТОР / ПОСЛОДАВЦИ				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Одржавање округлих столова и трибина	Локална самоуправа	Број одржаних трибина и округлих столова / број учесника	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство за рад и бригу о

				породици
Презентација истраживања „Усклађивања рада и родитељства“ (проф Бојан Урдаревић, 2024.)	Локална самоуправа	1 презентација на годишњем нивоу / 20 полазника	2025-2027.	Локална самоуправа
Подстицање мушкараца за породично боловање (награда Нај тата и Нај послодавац)	Дом здравља, локална самоуправа	Број мушкараца корисника породичног боловања / повећање до 5	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС и донатори
Општи циљ 2: РОДНА ПЕРСПЕКТИВА У ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ				
Посебни циљ 2.1. Побољшање здравља жена и унапређење родне равноправности у здравственој политици				
Мера 2.1.1: Информисање и едукације				
Активност	Носиоци активности	Индикатор и/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Едукација жена у сеоским домаћинствима о мерама здравствене заштите	Дом здравља, Институт за јавно здравље	Број спроведених едукација / 3 годишње	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство здравља, донатори
		Број едукованих жена/30 годишње		
Едукација младих и њихових родитеља о значају имунизације против ХПВ вируса	Здравствене установе, Саветовалиштва за младе и служба за здравствену заштиту жена-јувенилна гинекологија, Дом здравља, Канцеларија за младе, Институт за јавно здравље	Број одржаних радионица и предавања / 14 радионица на годишњем нивоу	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство здравља, донатори
		Штампање пропагандног материјала/ 700 на годишњем нивоу	2025-2027.	
		Број вакцинисаних/ 350 на годишњем нивоу	2025-2027.	
	Канцеларија за младе, НВО, Дом здравља (Саветовалиште за	Број предавања, едукација / 12 годишње	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство здравља, донатори

Едукација ученика и студената на тему репродуктивног здравља	младе, служба за здравствену заштиту жена - јувенилна гинекологија, одељење за здравствену заштиту студената), Институт за јавно здравље, Савет за здравље града Крагујевца	Број полазника/ 600 годишње		
		Штампани материјали/ 600 годишње		
Промоција и унапређење репродуктивног здравља жена (Очување и унапређење здравља у генеративном период, подизање свести и писмености за превентивне прегледе, посебни програми подршке за старије жене)	Институт за јавно здравље, установе примарног нивоа Здравствене заштите		2025-2027.	
Унапређење система здравствене заштите и едукације о полно преносивим и заразним болестима	Канцеларија за младе, НВО, Дом здравља (Саветовалиште за младе, служба за здравствену заштиту жена-јувенилна гинекологија, одељење за здравствену заштиту студената), ИЗЈЗ, Савет за здравље града Крагујевца Центар за породични смештај и усвојење	Одржане радионице, предавања/ 14 годишње	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство здравља, донатори
		Број обухваћених полазника/ 600 годишње		
		Штампање пропагандног материјала/ 600 годишње		
Мера 2.1.2. Превенција, обезбеђење пакета здравствених услуга и учешће мушкараца у унапређењу здравља				
Очување менталног здравља запослених са аспекта родне равноправности (жена – синдром превенција сагоревања, очивање менталног здравља мушкараца услед патријархалних образаца и норми)	Центар за породични смештај и усвојење Црвени крст, Саветовалиште за брак и породицу Завод за здравствену заштиту радника застava	Едукације, радионице		

Организовање превентивних програма за унапређење здравља опште популације	Дом здравља, Завод за здравствену заштиту радника, Црвени крст, Канцеларија за младе	Број организованих кампања, број трибина, број корисника	2025-2027.	Локална самоуправа, Министарство здравља, донатори
Подршка у изради ЈАП за кризне и ванредне ситуације са аспекта унапређења и очувања здравља мушкараца и жена	Здравствене установе, Институт за ЈЗ	1 документ	2025-2027.	Локална самоуправа,
Подстицање дечака и младића на учешће у едукативним програмима о превенцији полно преносивих болести	Канцеларија за младе, НВО, Дом здравља	Број дечака и одраслих мушкараца у едукативним програмима/ 100 годишње	2025-2027.	Буџет града и донатори
Општи циљ 3. БЕЗБЕДНОСТ ЗА СВЕ И НУЛТА ТОЛЕРАНЦИЈА НА РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ				
Посебни циљ 3.1. ПРЕВЕНЦИЈА И СУЗБИЈАЊЕ СВИХ ВИДОВА НАСИЉА НА РОДНОЈ ОСНОВИ И ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ СВЕОБУХВАТНОГ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЗА ЖРТВЕ НАСИЉА				
Мера: 3.1.1. Промоција превенције и сузбијања насиља				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Креирање и емитовање медијских садржаја посвећеног тематици родне равноправности, као и превенцији и сузбијању свих видова дискриминације и родно заснованог насиља	Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност, НВО	Број медијских садржаја, електронских и штампаних; Спровођење пројектних активности у оквиру пројекта „Безбедност жена и девојчица у јавном простору“	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Организовање едукација и медијске кампање за унапређење свести о нултој толеранцији на насиље над вишеструко дискриминисаним групама (особе са инвалидитетом, Роми, ЛГБТ, и друге категорије...)	Центар за социјални рад, Полицијска управа, Комисија за родну равноправност, НВО, Радна група за мапирање небезбедног простора	Број одржаних едукација / 10	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
		Број емисија на локалним медијима / 5		
		Штампана брошура / 50		
Јачање капацитета институција за едукацију и превенцију присилних	Правосудни органи, Полицијска	Број одржаних	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска

малолетничких бракова у ромској популацији	управа, Канцеларија за младе, НВО, Савет за родну равноправност, Ромска	едукација / 10 У прошлом периоду само је Институт за ЈЗ радио истраживање		средства
	здравствена медијаторка, локални медији			
Едукација за спречавање насиља над старим лицима и на родној основи	Цивилни сектор, црвени крст, здравствене установе, удружење ЕНГРАМ, Институт за ЈЗ	Број Едукација / 20 Број Едукованих / 50	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Спровођење анкете о степену информисаности младих о вршњачком насиљу и искуству вршњачког насиља	Канцеларија за младе, НВО	Број обухваћених анкетом / најмање 500	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Праћење безбедносних потреба девојчица и жена	Комунална милиција, комунална инспекција, Савет за родну равноправност	1 годишње 1 информатор по моделу родног барометра	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Организовање предавања о ненасилној комуникацији за ученике основних и средњих школа	Канцеларија за младе Установе образовања	Број предавања / најмање 1 годишње	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Креирање, штампање и дистрибуција материјала са порукама ненасиља	Савет за родну равноправност, НВО, Комисија за родну равноправност, Канцеларија за младе	Штампана брошура / 50	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства

Мера 3.1.2. Развијање услуга здравствене заштите жртава и психосоцијална подршка

Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Подршка раду саветовалишта за брак и породицу, Саветовалиште за жртве породичног насиља	Локална самоуправа, НВО, Саветовалиште за брак и породицу	Број корисника стручне помоћи/ све жртве	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Унапређење рада постојеће Сигурне куће, Унапредити кадровске капацитете за рад Сигурне куће	Локална самоуправа, Донатори	2 додатна стручна радника	2025-2027.	Буџет града, донаторска средства
Превенција секундарне	Комисија за родну	Број едукација /	2025-2027.	Буџет града,

виктимизације – унапређење процедура у свим институцијама: Креирање упитника и едукација запослених о процедурама	равноправност и институције Центар за социјални рад, Дом здравља, Полицијска управа, НВО и др.	1 годишње за све релевантне институције и НВО		Буџет РС, донаторска средства
Оснаживање и јачање капацитета цивилног сектора 2 НВО пружаоца за рад СОС линија	2 НВО (Из круга, Оаза сигурности)	Број реализованих пројеката, бар 1 годишње, број корисника до 150 годишње	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства,
Унапређење рада Бесплатна правна помоћ	Град Крагујевац	Повећан број услуга са позитивним исходом	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Спровођење редовног обавештавања јавности о систему заштите жена ради информисаности жена о њиховим правима и успостављања поверења у институције заштите	Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност, Центар за социјални рад	Организовање Кампања/ 2 годишње Број емисија на локалним медијима / 2 годишње	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Подршка раду кутка за старије као део ширег програма Бриге о старијима	Црвени крст, равноправност, НВО, Центар за социјални рад, Геронтолошки центар	Број обухваћених корисника/ 50	2025-2027.	Буџет града, градски конкурси за подршку НВО и донатори
Развијање услуга здравствене заштите жртава - Припрема процедура, достава инструкција о раду и начину упућивања на здравствене услуге и социјалну рехабилитацију	Дом здравља, Саветовалиште за ментално здравље, Саветовалиште за брак и породицу, Клинички центар, НВО, Центар за социјални рад, Локална самоуправа Мобилни тим за превенцију просјачења и превенцију малолетничких бракова	Број програма здравственог збрињавања и социјалне рехабилитације/ најмање 3; Припремљене процедуре и инструкције	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства
Континуирана промоција услуга саветовалишта	Саветовалиште за жртве породичног насиља, ОАЗА Сигурности, Саветовалиште за брак и породицу Центра за развој услуга социјалне заштите Кнегиња Љубица	Број промоција/ 3 годишње, 1 информативни лифлет	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства

Пружање услуга: превентивне услуге (саветодавни рад, школа за родитеље, индивидуални и групни програми), куративне услуге (услуге специјалиста, субспецијалиста, медикаметозна терапија)	Црвени крст, Саветовалиште за жртве породичног насиља – ОАЗА Сигурности, Саветовалиште за брак и породицу Центра за развој услуга социјалне заштите Кнегиња Љубица, Дом здравља	Број доступних услуга / најмање 5	2025-2027.	Буџет града и Донаторска средства
		Број пружених услуга, број корисника/ сви са потребом		
Информисање о услугама психосоцијалне подршке која има за циљ очување и промовисање менталног здравља за популацију двојница, жена и мушкараца	Црвени крст, Саветовалиште за жртве породичног насиља – ОАЗА Сигурности, Саветовалиште за брак и породицу Центра за развој услуга социјалне заштите Кнегиња Љубица, ПП службе у школама	Број трибина, број одштампаних и подељених лифлета, коришћење бесплатне правне помоћи	2025-2027.	Буџет града и Донаторска средства
Саветовалиште за неформалне неговатеље, (саветовања са психолозима, психијатрима и медицинским сестрама око палијативне неге)	Црвени крст	Број пружених услуга, број корисника	2025-2027.	Буџет града
Увођење мере појачаног надзора над лицима који су одлужили затворску казну	Град Крагујевац, удружење „После кише“	Број пружених услуга, број корисника	2025-2027.	Буџет града

Мера 3.1.3. Економско оснаживање жртава насиља

Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Развијање програма подршке инклузије на тржишту рада жртава насиља на родној основи - Организовање обука, курсева и преквалификација	Центар за социјални рад, Национална служба запошљавања, НВО, заинтересовани послодавци, локална самоуправа	Број обука, курсева/ годишње 2	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС, донаторска средства; У оквиру редовних активности НСЗ Јавни позиви; У складу са НАПЗ и ЛАПЗ Града Крагујевца
		Број полазника / У складу са споразумом о учинку		

Анализа потреба и могућности корисника	Центар за социјални рад, Национална служба запошљавања, НВО, заинтересовани послодавци, локална самоуправа	Број саветовања АТП	2025-2027.	У оквиру редовних активности НЗС;
Промоција и заговарање бизнис сектора (сензибилисање послодаваца, састанци са бизнис сектором, организовање округлих столова, анализа потреба бизнис сектора, представљање примера добре праксе у земљи и иностранству)	НВО, локална самоуправа, представници бизнис сектора - послодавци	Број одржаних састанака са послодавцима и округлих столова / најмање 1 годишње	2025-2027.	Буџет града, РС, Буџет донаторска средства
Општи циљ 4. Унапређење културе и политике једнаких могућности жена и мушкараца, девојчица и дечака				
Посебни циљ 4.1. Остваривање једнаких могућности за наставак школовања и унапређење постигнућа				
Мера 4.1.1: Информисање корисника о могућностима				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Ажурирање информатора о могућностима преквалификације и обукама	Национална служба запошљавања и НВО, Удружење Путоказ Крагујевац	Припремљен информатор у електронској форми / 1 и штампање у 500 примерака	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Информисање посебних категорија корисника, посебно рањивих, са акцентом на жене 45+, девојчице на преласку у средњу школу и самохране мајке.	Национална служба запошљавања и НВО, Удружење Путоказ Крагујевац	Број обухваћених корисника/ 500	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Информисање и едукација рањивих, вишеструко дискриминисаних категорија становништва о могућностима оснивања и рада социјалних предузећа (за жене на селу, младе жене које излазе из „система“, хранитељских породица, установа социјалне заштите..)	ЈЛС, Одељење за ЛЕР, РПК, ЛЕР, НСЗ и НВО, Удружење Путоказ Крагујевац	Број обука/ обухваћених корисника/	2025-2027.	Буџет града Крагујевца и донатори (министрства, ЕУ пројекти, амбасаде..)
Мера 4.1.2. Реализација обука и преквалификација				

Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Спровођење анализа у циљу реализација преквалификације и обуке	Национална служба запошљавања и НВО	Број обухваћених корисника/ 500	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Обуке жена за ИТ и дигиталне вештине посебно из оних тешко запошљивих категорија	Локална самоуправа и НВО	Број корисника/ 20 годишње	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Бесплатне ИКТ обуке за девојчице 11-14 година	Локална самоуправа, КЗМ и НВО	Број корисника/ 30 годишње	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Мотивисање младих, посебно девојчица из осетљивих група за наставак школовања	Локална самоуправа, КЗМ и НВО	Обухваћено кампањом/ 500	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Општи циљ: 5. Лични и професионални развој и унапређење економског положаја жена				
Посебан циљ: 5.1. Запошљавање и samozapoшљавање рањивих категорија жена				
Мера 5.1.1. Економско оснаживање кроз запошљавање рањивих категорија жена ¹⁴				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Развијање програма подршке инклузије на тржишту рада свих рањивих категорија жена - Организовање обука, курсева и преквалификација	Центар за социјални рад, Национална служба запошљавања, НВО, заинтересовани послодавци, локална самоуправа	Успостављен програм подршке, Број обука, курсева/ 2 годишње Број полазника/ у складу са споразумом о учинку	2025-2027.	У оквиру редовних активности НЗС и јавни позиви У складу са НАПЗ-ом и ЛАПЗ-ом Града Крагујевца
Анализа потреба послодаваца	Локална самоуправа, заинтересовани послодавци	Број анализа/ 1 годишње	2025-2027.	
Промоција и заговарање бизнис сектора (сензибилисање послодаваца, састанци са бизнис сектором, организовање округлих столова, анализа потреба	Центар за социјални рад, Национална служба запошљавања, НВО, Удружење Путоказ	Број одржаних састанака са послодавцима и округлих столова / најмање 1 годишње	2025-2027.	Градски буџет и донатори

¹⁴ Рањиве категорије жена из Стратегије за Родну равноправност за период 2021-2030 године (Мера 1.1.) – младе жене посебно из NEET групе (особе које нису у образовном систему, запослене или на обуци), жене свих старосних група, које живе на селу, жене ангажоване у неформалној економији, Ромкиње, жене и девојке са инвалидитетом, старије жене преко 55 година старости, самохране мајке, жене које су преживеле родно засновано насиље или су жртве трговине људима. Код активације на тржишту рада важно је обратити посебну пажњу на ЛГБТ заједницу а имајући у виду отежано запошљавање жена старијих од 45 година, овом мером ће се пажња у имплементацији усмерити и на њих.

бизнис сектора, представљање примера добре праксе у земљи и иностранству)	Крагујевац, заинтересовани послодавци, локална самоуправа	Број послодаваца/ 20		
Кампања подизања свести о проблему са којим се суочавају жене 45+ у потрази за послом	Локална самоуправа и НВО, Удружење Путоказ Крагујевац	Гостовања у медијима / најмање 3	2025-2027.	Градски буџет и донатори
		Штампани промотивни материјал/ 500 годишње		
		Јавни догађаји / најмање 1 годишње		
Организовање обука и радионица у циљу економског оснаживања жена 45+ (развијање компетенција, знања и вештина)	Локална самоуправа, НСЗ, НВО, Удружење Путоказ Крагујевац	Број корисница 45+/ најмање 20 годишње	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Ангажовање – запошљавање жена у секторима где су мање заступљене: ИТ, зелена економија, заштита животне средине, енергетика, итд.	Локална самоуправа, Удружење Путоказ Крагујевац	Број запослених жена/ до 5 жена годишње	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС
Умрежавање послодаваца незапослених организовање јавних догађаја (сајам запошљавања)	Локална самоуправа, НСЗ, НВО	Број јавних догађаја/ најмање 1 годишње	2025-2027.	Буџет града, Буџет РС
Мера: 5.1.2. Информисање и подршка samozapošljavanja				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања
Припрема водича за оснивање предузетничке радње и социјалних предузећа (за посебно рањиве и маргинализоване групе)	Комисија за родну равноправност, НСЗ, Локална самоуправа, Привредна комора, НВО Удружење Путоказ	Креиран електронски водич / 1 и штампано 500 примерака	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Промоција позитивних узора – представљање успешних жена из сличних животних околности.			2025-2027.	
Организовање менторских едукација у циљу јачања капацитета приватног / социјалног предузетништва, првенствено за жене на сеоском подручју и у	Комисија за родну равноправност, НСЗ, Локална самоуправа, Привредна комора, НВО Удружење Путоказ	Број регистрованих предузећа чији су оснивачи жене/ најмање 3	2025-2027.	У оквиру редовних активности НЗС, обука Пут до успешног предузетништ. и јавни позиви

вишеструко отежаним околностима (незапослене мајке, самохране мајке, мајке са децом са инвалидитетом, бивше осуђенице, излазак из хранитељске породице, хранитељке)	Крагујевац			
Обуке и техничка подршка за потенцијалне и активне предузетнице 45+	ЛС, НСЗ, НВО Удружење Путоказ	Број корисница / најмање 20	2025-2027.	Буџет града и донатори
Развијање идеје социјалног предузетништва и покретање иницијативе на националном нивоу за дефинисање подзаконских аката	Национална служба запошљавања, локална самоуправа, НВО Удружење Путоказ	Допис који ће Комисија за развој СП на територији града Крагујевца упутити ресорном, министарству	2025 - 2027	Буџет града
Едукација и оснаживање послодаваца у реализацији мера популационе политике и политике недискриминације приликом запошљавања	Привредни савет, Комисија за родну равноправност, Савет за родну равноправност, Удружења послодаваца, Савет за запошљавање	Одржане едукације / 2 годишње	2025-2027.	Буџет града и донатори
Увођење и додела награда за послодавце који спроводе одговорну недискриминаторну политику приликом запошљавања – Додела награда 25. новембра, на Међународни дан борбе против насиља над женама	Локална самоуправа	Додељене награде на годишњем нивоу	2025-2027.	Буџет града и донатори
Подстицајна средства за новооснована и постојећа удружења жена (техничка опремање, средства за рад, простор за заједнички рад)	Локална самоуправа, Удружење Путоказ Крагујевац, и НВО	Број корисница / најмање 3 удружења	2025-2027.	Буџет града и донатори
Промоција и унапређење сарадње са привредним хабом ПКС	Локална самоуправа, привредна комора Србије	Број корисница / 50 годишње	2025-2027.	Буџет града Привредна комора
Општи циљ 6. ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА ЖЕНА У ПРОЦЕСИМА ОДЛУЧИВАЊА И ОСТВАРИВАЊЕ РАВНОПРАВНОСТИ ПОЛОВА				
Посебни циљ: 6.1. Равноправно учешће мушкараца и жена на свим нивоима одлучивања				
Мера: 6.1.1. Едукације				
Активност	Носиоци активности	Индикатори/ вредност индикатора	Рок за реализацију	Потребна средства и извори финансирања

Едукација и унапређење знања о позитивним прописима у области родне равноправности и лобирање у политичким странкама и ГУ	Комисија за родну равноправност Заштитник права грађана, одборници градске скупштине, чланице форума жена различитих политичких странака, запослени у ГУ	Одборници су упознати са одредбама позитивних прописа и надлежностима локалне власти, Формирање Женске саветодавне мреже	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Едукација чланица Женске одборничке мреже за лобирање за родну равноправност на локалном нивоу; спровођење заједничких активности и подношење иницијатива; Повећање видљивости политичарки из Женске одборничке мреже и њихове активности на увођењу родне перспективе у локалне политике	Комисија за родну равноправност Одбори политичких странака Удружења грађана/грађанки Спољни/е Стручњаци / стручњакиње Женска одборничка мрежа	Одржано најмање 10 сати обуке за минимум 15 учесница	2025-2027.	Градски буџет и донатори
Мера 6.1.2. Усмеравања и примена квоте заступљености мање заступљеног пола				
Промоција учешћа жена на нивоу месних заједница	Комисија за родну равноправност, Женска одборничка Мрежа Удружење Путоказ	Састанци са МЗ, број обухваћених МЗ / до 10 годишње	2025.2027.	Градски буџет и донатори
Примена квоте заступљености мање заступљеног пола у другим органима власти (осим скупштине) и телима скупштине	Комисија за родну равноправност, Женска одборничка мрежа	Повећано учешће жена у саветима МЗ за 5%	2025-2027.	Градски буџет и донатори

9. Финансијски оквир

Средства за реализацију мера и активности предвиђених овим Локалним акционим планом обезбеђиваће се из више извора:

- из буџета Града Крагујевца,
- из средстава домаћих и међународних донатора,
- кроз партнерства са приватним сектором,
- као и путем других доступних извора финансирања у складу са законским оквиром.

Град Крагујевац је до краја 2024. године успешно имплементирао родно одговорно буџетирање (РОБ) у свих 17 буџетских програма, чиме је у потпуности спроведен план поступног увођења РОБ-а започет 2022. године.

У наредном периоду, у оквиру реализације овог Акционог плана (2025–2027), фокус ће бити на:

- даљем јачању капацитета запослених за примену РОБ-а,

- унапређењу механизма праћења и извештавања,
- као и на континуираној процени родног утицаја буџетских програма.

На тај начин ће се обезбедити одрживост и ефикасност родно одговорног буџетирања као алата за унапређење родне равноправности у локалним јавним политикама.

10. Праћење, извештавање и оцена реализације локалног акционог плана

Праћење је систематска активност прикупљања података који су потребни за мерење успеха реализације планираних активности, као и остварења постављених циљева. Извештај о праћењу реализације Акционог плана представља основ за анализу и оцену квалитета плана, реалности његових елемената и његову ревизију.

Партиципативни мониторинг Акционог плана који ће бити примењен за сваку годину укључује носиоце активности, партнерске организације и институције. На основу кварталних и годишњег извештаја о мониторингу, Савет за родну равноправност и Радна група, уз подршку Комисије, ће формирати оцену реализације Акционог плана са препорукама за даљи рад на унапређењу родне равноправности у граду Крагујевцу.

10.1. Праћење реализације

Праћење је трајна активност на прикупљању података који су потребни за мерење остварења постављених циљева. Праћење је инструмент за унапређивање остварења Акционог плана кроз процену да ли се планиране активности спроводе у складу са Акционим планом и давање повратних информација. Основ за праћење спровођења активности и достизање циљева јесте систем дефинисаних индикатора.

Одговорност за успостављање целовитог и свеобухватног система праћења је на Савету за родну равноправност и Радној групи, док ће се само праћење реализовати у зависности на ком нивоу се реализују активности као и од носилаца активности. У зависности од врсте и нивоа на коме се реализују активности, Савет за родну равноправност и Радна група уз подршку Комисија за родну равноправност, ће директно пратити активности које се остварују на локалном нивоу и за чије остварење је надлежна. За успешно остваривање праћења неопходно је укључивање и свих осталих партнера: општинских органа, организација и удружења. Са почетком спровођења започиње и процес праћења. Процес праћења отпочиње утврђивањем почетног стања. Праћење ће се реализовати у редовним временским интервалима у зависности од врсте активности, као и постављених рокова за њихово спровођење. Планира се успостављање тима којим ће се праћење спустити на нижи ниво, ради ефикаснијег и подробнијег праћења. Тим ће се састајати квартално у циљу праћења реализације и прикупљања података за евалуацију.

10.2. Систем евалуације

Сврха евалуације је да се објективно вреднују све фазе и аспекти спровођења Акционог плана: ефикасност спровођења активности, успешност остваривања општих и појединачних циљева као и утицај на унапређење родне перспективе, побољшање положаја жена и на шире друштвене токове. Евалуација ће се спроводити редовно - једном годишње и користиће се различити извори података, а на основу дефинисаних индикатора у Акционом плану. У зависности од врсте индикатора, процењује се извршење планираних активности, ефекти остварених активности, као и институционалне и законодавне мере. Редован извор података је званична статистика, али поред ње податке прикупљају, кроз систем праћења и извештавања, и организације и јавне институције које реализују активности. Реализација Акционог плана биће доступна свим заинтересованим странама.

10.3. Извештавање

Успостављање јединственог система извештавања, кроз дефинисање механизма, динамике, облика и начина извештавања је окосница система праћења и евалуације. У том смислу неопходно је стандардизовати процедуре извештавања, као и формате извештаја који се подносе месечно, квартално и годишње. За активности које се буду остваривале пројектно, систем извештавања ће такође бити дефинисан. Градска управа за друштвене делатности, Одељење за људска и мањинска права, родну равноправност и превенцију трговине људима, подноси годишњи извештај о резултатима спровођења ЛАП-а за родну равноправност. Извештај је јаван и може бити објављен на званичној интернет страни града Крагујевца.